DE PARTICULAE ΟΥΔΕ USU SOPHOCLEO.

DISSERTATIO INAUGURALIS

QUAM

AUCTORITATE

AMPLISSIMI PHILOSOPHORUM ORDINIS IN ACADEMIA ROSTOCHIENSI

AD

SUMMOS IN PHILOSOPHIA HONORES

RITE IMPETRANDOS

SCRIPSIT

FRANCISCUS FRITZSCHE

GUSTROVIENSIS.

ROSTOCHII

TYPIS ACADEMICIS ADLERIANIS

MDCCCXCVII.

Referent: Professor Dr. von Arnim.

Patri.

Kühner (gramm. graec. § 537) cum in eis locis, quibus particularum οὐδὲ et μηδὲ usum adversativum illustravit, affert Hes. op. v. 488 τῆμος Ζεὺς ὕοι τρίτῳ ἤματι μηδ' ἀπολήγοι μήτ' ἄρ' ὑπερβάλλων βοὸς ὁπλὴν μήτ' ἀπολείπων, censere videtur sententia μὴ ἀπολήγοι aut circumcidi vel resecari, aut prorsus tolli sententiam praemissam, nam haec docuit: „Die adversative Beiordnung besteht darin, dass Sätze, die in dem Verhältniss eines Gegensatzes zu einanderstehen, zur Einheit eines Gedankens verbunden werden; das Verhältniss des Gegensatzes ist von der Art, dass der im beigeordneten Satze ausgesprochene Gedanke den im vorhergehenden ausgesprochenen Gedanken entweder bloss beschränkt, oder gänzlich aufhebt; als: er ist zwar arm, aber brav; er ist nicht tapfer, sondern feig (Kühner l. l. § 526). At notio, quam efficiunt μὴ ἀπολήγειν minime resecat notionem pluendi ex analogia loci Ω 25 ἔνθ' ἄλλοις μὲν πᾶσιν ἑήνδανεν οὐδέ ποθ' Ἥρῃ ubi πᾶσι θεοῖς subtrahitur Ἥρη θεὰ et efficitur, ut Iunonem non numeremus in eis, quibus illud consilium placuerit; nedum altera alteram notionem tollat ex analogia Z 180

ἡ δ' ἄρ' ἔην θεῖον γένος οὐδ' ἀνθρώπων

non ab hominibus sed a deis prognata erat; immo dilatat, ni fallor, altera priorem notionem ut efficiatur „Jupiter sine intermissione pluat". Hesiodus enim, quo gravius optaret ne imbres intermitterentur, novam inde sententiam fecit eamque verbo ὕοι adjunxit; nos: möge Zeus Regen senden und zwar ununterbrochen.

At praecedit particulae μηδὲ sententia affirmativa![1]) sane; noli vero eam ob causam particulae vim adversativam tribuere; nam nisi inter notiones vel sententias particula οὐδὲ vel μηδὲ conjunctas ea necessitudo intercedit, ut altera priorem aut resecet aut tollat, propter sententiam affirmativam praemissam particula vim adversativam omnino non exhibet.

---

[1]) Francke: comment. de usu part. οὐδὲ et οὔτε Rintelii 1833 § 2. Ex his primum consequitur, ubi sententia affirmativa praecesserit, negativam, cum natura sua opposita sit affirmativae, non debere adjungi per οὔτε, sed disjungi per οὐδέ, ut μνήσομαι οὐδὲ λάθωμαι, in qua causa οὐδὲ propriam vim oppositionis exserit.

Idem vir doctus altero exemplo, eoque Herodoteo illustrare sibi videtur (§ 537 b) particulam οὐδὲ apud scriptores ionicos et poetas graecos etiam sententia affirmativa praemissa copulativa significatione occurrere; profecto occurrit, et jure in his locis versus Hesiodeus op. 488 modo tractatus numeratur; neque vero sufficiunt quae vir doctus exscripsit verba Herodotea 1, 97 καὶ αὐτοὶ πρὸς ἔργα τρεψόμεθα οὐδὲ ὑπ' ἀνομίης ἀνάστατοι ἐσόμεθα; totum locum res flagitat καὶ οὕτω ἥ τε χώρα εὐνομήσεται καὶ αὐτοὶ πρὸς ἔργα τρεψόμεθα, οὐδὲ ὑπ' ἀνομίης ἀνάστατοι ἐσόμεθα, quem accuratius explorantem nec fugiet arta particularum (ἥ) τὲ (χώρα) καὶ (αὐτοὶ) conjunctio, neque verborum εὐνομήσεται et ἀνομίης oppositio. Quae cum ita sint non dubito, quin Herodotus, quod in unam sententiam οὐχ ὑπ' ἀνομίης ἀνάστατοι ἐσόμεθα contraxit, id praecedenti sententiae bipartitae opponere voluerit; nam ut ὑπ' ἀνομίης notioni εὐνομήσεται, ita ἀνάστατοι verbis πρὸς ἔργα τρεψόμεθα respondet. Itaque οὐδὲ non copulando conjungit sententias αὐτοὶ πρὸς ἔργα τρεψόμεθα et οὐδὲ ὑπ' ἀνομίης ἀνάστατοι ἐσόμεθα, sed opponendo adjungit sententiae bipartitae ἥ τε χώρα εὐνομήσεται καὶ αὐτοὶ πρὸς ἔργα τρεψόμεθα sententiam contractam οὐδ' ὑπ' ἀνομίης ἀνάστατοι ἐσόμεθα; efficitur igitur verbis Herodoteis idem, quod mutato ordine efficiunt οὐχ ὑπ' ἀνομίης ἀνάστατοι ἐσόμεθα ἀλλ' ἥ τε χώρα εὐνομήσεται καὶ αὐτοὶ πρὸς ἔργα τρεψόμεθα.

Non felicior fuit Ellendt [2]) in interpretandis et distribuendis locis Sophocleis particulam οὐδὲ exhibentibus. e. c. Ai. 1307

οὓς νῦν σὺ τοιοῖσδ' ἐν πόνοισι κειμένους
ὠθεῖς ἀθάπτους οὐδ' ἐπαισχύνει λέγων

potestatem copulandi, quam significet οὐδ', ex ea voce repetit, quam subsequitur particula, iudicans vim negativam, quae voci ἀθάπτους insit, ad ipsam sententiam pertinere praemissaeque sententiae negatae alteram sententiam negatam adjungi (s. v. οὐδέ 2 fin.)

Non negaverim vim copulativam particulae; nam ut loco Hesiodeo supra laudato notioni pluendi notio „sine intermissione" additur, ita hic vocula οὐδὲ efficitur, ut Agamemnonem non solum rejecisse Aiacem inhumatum, sed sine ullo pudore rejecisse comperiamus. Neque minus fieri potest, ut οὐδὲ copulativum voces ab ἀ privativo compositas subsequatur et ipsam potestatem copulandi ab ἀ privativo repetat. e. c. Ai. 223

οἷαν ἐδήλωσας ἀγγελίαν
ἄτλατον οὐδὲ φευκτὰν

particula οὐδὲ vi copulativa praedita est, quia ἀ privativo id tribuendum est quod notioni ἄτλατον notionem negatam οὐ φευκτάν copulando adjungi sinit, et quadrant ad hunc locum quae scripsit Ellendt l. l. „vocabula ab ἀ privativo composita negationes significando aequant."

---

[2]) Ellendt: Lexicon Sophocleum curav. Genthe Berolini 1872.

Neque vero ex hujus loci analogia conjunguntur, ut ad Aiacem redeamus, ἀθάπτους οὐδ᾽ αἰσχύνῃ, neque vocabulorum subsecutione ipsarum sententiarum conjunctio efficitur; immo cum Agamemno et prioris et alterius sententiae subjectum sit, non est dubium, quin jus et potestas copulandi e praedicatis repetenda sint et conjugenda ὤθεὶς οὐδ᾽ ἐπαισχύνῃ, adeo ut, cum vox ἀθάπτους omnem vim negantem, quae ἀ privativo insit, absorbeat, et ne minimam quidem ejus partem verbo ὤθεὶς tribuat, particula οὐδὲ praemissae sententiae non negatae sed affirmativae alteram sententiam eamque negativam adjungat.

Facile perspicitur, qua causa commotus vir doctus vocis ἀθάπτους ἀ privativum presserit, non presserit idem ἀ vocis ἄβουλον O. R. 635

τί τὴν ἄβουλον, ὦ ταλαίπωροι, στάσιν
γλώσσης ἐπήρασθ᾽ οὐδ᾽ ἐπαισχύνεσθε γῆς
οὕτω νοσούσης ἴδια κινοῦντες κακά;

illic enim particula οὐδὲ vocem ab ἀ privativo compositam subsequitur, hic quinque voces intercedunt inter ἄβουλον et οὐδ᾽. At ut particula e. c. El. 1015

πιθοῦ· προνοίας οὐδὲν ἀνθρώποις ἔφυ
κέρδος λαβεῖν ἄμεινον οὐδὲ νοῦ σοφοῦ

quinque verba intermissa haud cunctanter quasi transilit ad priorem negationem petendam, ita Ellendtio particulam, si ἀ privativum „negationem significando aequat“, ad ἀ privativum petendum quinque verborum transitum parare licuit.

Tabulas Ellendtianas non satis fidas esse ut alio exemplo illustrem, vers. O. R. 871

μέγας ἐν τούτοις θεὸς οὐδὲ γηράσκει

affero, cujus particulam „magis adverbii quam conjunctionis significatione“ praeditam esse censet vir doctus „quemadmodum καὶ in sermone pergentium saepe non est „et“ sed „etiam“.“ (s. v. οὐδὲ 3.)

Quam significationem adverbialem Ellendt jure tribuit particulae e. c. O. R. 249.

ὑμῖν δὲ ταῦτα πάντ᾽ ἐπισκήπτω τελεῖν
ὑπέρ τ᾽ ἐμαυτοῦ τοῦ θεοῦ τε τῆσδέ τε
γῆς ὧδ᾽ ἀκάρπως κἀθέως ἐφθαρμένης·
οὐδ᾽ εἰ γὰρ ἦν τὸ πρᾶγμα μὴ θεήλατον
ἀκάθαρτον ὑμᾶς εἰκός ἦν οὕτως ἐᾶν

et O. R. 296

ᾧ μή᾽ στι δρῶντι τάρβος οὐδ᾽ ἔπος φοβεῖ

neque vero versus 871 particulae eandem vim tribuere licuit, quia adest notio, cui altera notio οὐ γηράσκει adjungitur et jure notiones summae potestatis et aeternitatis copulantur.

Itaque hic locus magis ad loci Ai. 223

οἷαν ἐδήλωσας ἀγγελίαν
ἄτλατον οὐδὲ φευκτάν

quam ad lo. O. R. 249, 296 similitudinem accedit; utroque loco non praemissa negatione particula οὐδέ infert notionem, quae coalescens cum vi negante particulae jure copulatur cum notione praemissa; neque remanet nisi ea diversitas, ut hae notiones negantis, illae affirmantis sint (Hartung: Partikeln der griech. Sprache I p. 204, positiver (!) Begriff).

Itaque cum particulae οὐδέ sive μηδέ vis nondum satis perquisita esse videatur, non inutile erit rei neglectae operam et studium navare; atque ea quidem via particulae naturam cognosci posse putavi, ut unius scriptoris usu particulae οὐδέ explorato, fundamentum quoddam ponerem, quo innixus ceterorum scriptorum reliquias observare possem. Sophoclem elegi. [1])

I.

Certant viri docti, utra particulae vis primaria sit, copulativa an adversativa. Quapropter ne illud probare neve hoc improbare viderer ex οὐδέ adjunctivo [2]) profectus sum, cum et copulativi et adversativi οὐδὲ id proprium sit ut adjungat ea quae sequuntur ad ea quae praemissa sunt. Atque ita rem institui, ut primum eos locos tractarem, quibus particula sententiam negatam deinde eos, quibus sententiam affirmativam subsequitur, denique quibus οὐδέ non respiciens ad praemissam quandam sententiam ea vi praedita est quam grammatici adverbialem dicunt.

Iam transiturus ad prioris generis locos, eorum ex numero versus Ant. 451 sq.

οὐ γάρ τί μοι Ζεύς ἦν ὁ κηρύξας τάδε
οὐδ' ἡ ξύνοικος τῶν κάτω θεῶν Δίκη
τοιούσδ' ἐν ἀνθρώποισιν ὥρισεν νόμους

promo, ut exemplo illustrem et quid particula adjungat et quo modo adjungat, denique quae ratio intercedat eis enuntiatorum membris, quae vulgo particula copulari dicuntur.

Loco exscripto priori sententiae negatae οὐ τί μοι Ζεὺς ἦν ὁ κηρύξας τάδε altera sententia negata adjuncta est ἡ ξύνοικος τῶν κάτω θεῶν Δίκη

---

[1]) usus sum editione, quam post Schneidewinum Nauckius paravit; fragmenta praebuit G. Dindorfius.

[2]) cf. Handii Tursellinum s. v. „et" p. 468: „grammatici hoc errore duci solent, quod huic particulae multiplicem significationem, quae semper una est, tribuunt et quod variam notionum formam et conditionem ad ipsam particulam transferunt".

τοιούσδ᾽ ἐν ἀνθρώποισιν οὐχ ὥρισεν νόμους, cujus vis negativa, ipsa ea negatione, quae particulae inest, efficitur; docet igitur hic locus particulam οὐδέ non solum particulae καί instar vi adjunctiva praeditam esse, sed praeterea vim negativam tribuere ei quod praecedentibus adjungit; apparet inde, ejusmodi esse debere id, quod particula ista adjungitur, ut vim negativam particulae suscipiat.

Quod non esset cur moneretur si particulam loci exscripti exemplo ubique sequeretur verbum, cui vis negativa particulae inclinaret. At perpauci sunt hi loci, cum copia sit eorum locorum quibus ut Tr. 501

καὶ ὅπως Κρονίδαν ἀπάτασεν ο ὐ λέγω
ο ὐ δ ὲ τὸν ἔννυχον Ἅιδαν

desideratur in sequentibus, quocum coalescat negatio, quae particulae inest. Cujus loci particulam ex usu atque consuetudine conjunctionem dicimus, qua priori objecto Κρονίδαν alterum objectum τὸν ἔννυχον Ἅιδαν addatur. At accuratior ipsamque particulae naturam atque originem magis aperiens est altera ea interpretatio, quae τ. ἐ. Ἅιδαν objectum esse vult alterius cujusdam sententiae, diversae a priore sententia, explendae tamen illius auxilio.

Iam in media ea quaestione versamur, quo modo fiat ut οὐδὲ adjungat; nam si recte modo disserui, non tam particula οὐδὲ alterum objectum cum priore objecto conjungi, quam indicari priore particulae syllaba, quasi ne nimis praedicatum illud gravetur, novam incipi sententiam, grammaticisque sententiam desinentem οὐδὲ τ. ἐ Ἅιδαν repetendo λέγω ὅπως ἀπάτασεν explendam esse, quis est qui neget, loco hoc modo discripto et expleto ὅπως Κρονίδαν ἀπάτασεν οὐ λέγω δὲ οὐ λέγω ὅπως τ. ἐ. Ἅιδαν ἀπάτασεν illustrari quid priori quid alteri particulae syllabae debeatur, unique alteri syllabae (δέ) tribuendam esse vim adjunctivam sive conjunctivam, quam de ipsa particula praedicare solemus? Itaque missa vulgari interpretatione particula alteram sententiam adjungi contendimus sive totam atque rotundam ut Ant. 451 sive mancam atque imperfectam ut Tr. 501.

Denique ut videamus quae ratio intercedat sententiis particula οὐδέ copulatis, utraque sententia adeo totum quiddam efficit, ut neque prior sententia ulla re egeat neque altera priori supplendae serviat; immo suo utraque sententia argumento continetur, atque alio prior alio altera sententia. Attamen aliqua sententiae necessitudine conjunctae sunt et ita ad eundem utraque finem tendit, ut, quod efficere vult poeta οἱ θεοὶ τοιούσδε ἐν ἀνθρώποισι νόμους οὐχ ὥρισαν, id bipartitione adhibita efficiat, priore sententia de deis superis (Ζεύς) altera de deis inferis (ἡ ξύνοικος τῶν κάτω θεῶν Δίκη) mentione facta. Itaque cum ad cogitationem οὐδεὶς θεὸς .... ὥρισεν in auditorum animis fingendam tantum prior quantum altera sententia contulerit, sententiarum istarum par,

ut illustremus quaenam ratio eis intercedat, comparare licebit cum duabus ejusdem dimensionis lineis, quae, ubi altera alteri adjungitur, duplae dimensionis lineam efficiunt; nam adeo altera alteram sententiam dignitate vel gravitate aequare videtur, ut aequare solent sententiae particularum οὔτε—οὔτε vinculo commissae, neque aliud intellexerunt Athenienses, ubi οὔτε Ζεύς ... οὔτε Δίκη .... atque ubi οὐ Ζεύς ... οὐδὲ Δίκη andierunt, sed idem alio modo intellexerunt:

Iam ex multitudine locorum particulam οὐδὲ exhibentium eos seligamus, quibus ea alteri sententiae sive rotundae sive mancae cum praemissa sententia ratio intercedit, ut particularum οὔτε—οὔτε examen sustineant; cujus generis particulam grammatici copulativam statuere solent.

Ai. 439.[1])
El. 43, 433, 484, 500, 911, 922, 1249.
O. R. 32, 38, 414, 625, 899, 900, 1355, 1358, 1373, 1378.
Ant. 451, 453, 1021, 1026.
Tr. 146, 439, 501.
Ph. 281, 302, 417, 682, 693, 696, 905, 955.
O. C. 206, 451, 691, 696, 945, 1135, 1141, 1202, 1403, 1609.
frg. 197.2, 607.2, 608.2, 787.

II.

Sunt aliquot loci, qui primo obtutu eandem condicionem praebent, quam loci cap. I conscripti; perpendentes tamen priorem et alteram sententiam non effugiet, his locis non alterum quiddam idque diversum a prioris sententiae argumento, sed idem fere vel simile quiddam addi alteramque sententiam priori illustrandae vel interpretandae servire e. c. Tr. 356

τούτου λέγοντος τἀνδρὸς εἰσήκουσ' ἐγώ
πολλῶν παρόντων μαρτύρων, ὡς τῆς κόρης
ταύτης ἕκατι κεῖνος Εὔρυτόν θ' ἕλοι
τήν θ' ὑψίπυργον Οἰχαλίαν, Ἔρως δέ νιν
μόνος θεῶν θέλξειεν αἰχμάσαι τάδε
οὐ τἀπὶ Λυδοῖς οὐδ'[2]) ἐπ' Ὀμφάλῃ πόνων
λατρεύματ'

non alia famulitia sunt τἀπί Λυδοῖς λατρεύματα, alia τὰ ἐπ' Ὀμφάλῃ λατρ., sed eadem famulitia et Lydia et Omphalica dicuntur eo jure, quo Hercules tunc servituti Omphales Lydiae addictus erat. Item O. C. 502

---

[1]) tabula I, dissertationi affixa, locos exscriptos praebet.
[2]) L. οὔτ'.

οὐ γὰρ ἂν σθένοι τοὐμὸν δέμας
ἔρημον ἕρπειν **οὐδ᾽** ὑφηγητοῦ δίχα

Oedipus non duas corporis facultates negat, sed bis dicit, se sine comite ire non valere. Itaque poeta, quasi haud dilucide expressisse sibi visus sit id quod senserit neque quae sint τἀπὶ Λυδοῖς λατρεύματα, quid sit ἔρημον ἕρπειν satis intelligi putaverit primo audienti, denuo idem dicit, adhibens vocem magis circumcisam et acutam, ut sibi videtur, et ipse priorem vocem minus apertam altera voce praegnantiore interpretatur.

Cujus rationis interpretantis ut ita dicam, varii modi occurrunt; aut ut locis exscriptis notioni sive sententiae generali, notio sive sententia singularis additur

O. C. 429 — οἵ γε τὸν φύσαντ᾽ ἐμὲ
οὐκ ἔσχον **οὐδ᾽** ἤμυναν

O. C. 1029 — ὡς ἔξοιδά σε
οὐ ψιλὸν **οὐδ᾽** ἄσκευον ἐς τοσήνδ᾽ ὕβριν
ἥκοντα

O. R. 414 — σὺ καὶ δέδορκας κοὐ βλέπεις ἵν᾽ εἶ κακοῦ
οὐδ᾽ ἔνθα ναίεις οὐδ᾽ ὅτων οἰκεῖς μέτα

Ph. 1309 — τὰ μὲν δὴ τόξ᾽ ἔχεις, κοὐκ ἔσθ᾽ ὅτου
ὀργὴν ἔχοις ἂν **οὐδὲ** μέμψιν εἰς ἐμέ

Tr. 462 — κοὔπω τις αὐτῶν ἐκ γ᾽ ἐμοῦ λόγον κακόν
ἠνέγκατ᾽ **οὐδ᾽** ὄνειδος

El. 639 — οὐ γὰρ ἐν φίλοις
ὁ μῦθος **οὐδὲ** πᾶν ἀναπτύξαι πρέπει
πρὸς φῶς παρούσης τῆσδε πλησίας ἐμοί

El. 630 — οὐκ οὖν ἐάσεις **οὐδ᾽** ὑπ᾽ εὐφήμου βοῆς
θῦσαί μ᾽ [1])

aut ei, quod negatum est, additur cur vel quo jure negatum sit

Tr. 367 — καὶ νῦν ἥκει δόμους
ὡς τούσδε πέμπων οὐκ ἀφροντίστως, γύναι,
οὐδ᾽ ὥστε δούλην

Ai. 1103 — Σπάρτης ἀνάσσων ἦλθες οὐχ ἡμῶν κρατῶν
οὐδ᾽ ἔσθ᾽ ὅπου σοὶ τόνδε κοσμῆσαι πλέον
ἀρχῆς ἔκειτο θεσμός

O. R. 870 — οὐδέ νιν θνατὰ φύσις ἀνέρων
ἔτικτεν **οὐδὲ** μὴ ποτε λάθα κατακοιμάσῃ

---

[1]) quo loco Schneidewin-Nauck: „οὐδέ ist mit θῦσαι zu verbinden" immo οὐδέ verbo ἐάσεις interpretationem addit adeo ut efficiatur: nonne per te licet i. e. tacente te sacrificare?

aut annectitur causa,

Tr. 357 οὐδ' ἐπ' Ὀμφάλῃ πόνων
λατρεύματ' οὐδ' ὁ ῥιπτὸς Ἰφίτου μόρος

aut ei, quod non accidisse dictum est, additur causa, qua cur non acciderit aperitur

O. C. 1663 ἀνὴρ γὰρ οὐ στενακτὸς οὐδὲ σὺν νόσοις
ἀλγεινὸς ἐξεπέμπετ'

aut instrumenta afferuntur, quae inserviant assequendis eis, quae priore sententia dicta sunt

Ant. 1020 κᾆτ' οὐ δέχονται θυστάδας λιτὰς ἔτι
θεοὶ παρ' ἡμῶν οὐδὲ μηρίων φλόγα

El. 433 οὐδ' ὅσιον ἐχθρᾶς ἱστάναι κτερίσματα
γυναικός οὐδὲ λουτρὰ προσφέρειν πατρὶ

aut additur id, cui assequendo serviant instrumenta, quae priore sententia enumerantur

Tr. 1016 καὶ νῦν ἐπὶ τῷδε νοσοῦντι
οὐ πῦρ, οὐκ ἔγχος τις ὀνήσιμον
οὐκ ἐπιτρέψει; ἒ ἒ οὐδ' ἀπαράξαι
κρᾶτα βίου θέλει;

aut ut vv. Ai. 1251 οὐ γὰρ οἱ πλατεῖς
οὐδ' εὐρύνωτοι φῶτες ἀσφαλέστατοι.

El. 1015 προνοίας οὐδὲν ἀνθρώποις ἔφυ
κέρδος λαβεῖν ἄμεινον οὐδὲ νοῦ σοφοῦ

ea priori cum altera notione ratio intercedit, ut dijudicari nequeat, utra gravior sit et poeta cumulatione quadam uti voluisse videatur. Quos locos si quis capiti I tribuere maluerit, non obloquar, dummodo doceat utrumque par vocum non ejusdem notionis duas significationes esse, sed duabus rebus variis significandis servire. Ceterum hi versus non inutiler illustrant, quomodo vocis οὐδὲ vis copulativa ad vim interpretantem viam sibi muniverit. Nos alteram particulae syllabam vocibus „das heisst", „oder genauer", „oder besser" vertimus. [1])

[1]) cf. Kühner § 521, 2. Daher wird καὶ oft in explicativem Sinne gebraucht, indem an ein Wort oder einen Satz ein anderes Wort oder ein anderer Satz durch καί angereiht wird, der dazu dienen soll, das vorangehende Wort oder den vorangehenden Satz durch ein anderes Wort oder durch ein Beispiel zu erklären. cf. Handii Tursellinum sub „et" 5: saepissime fit, ut generali notioni adjiciatur aliquod nomen speciem et singularem rem significans (Hor. ep. I, 18, 54 saevam militiam puer et Cantabrica bella tulisti). sub „et" 6; latini saepe conjungunt duas sententias duoque nomina per „et" quorum alterum addit distinctiorem definitionem idque illustrat et explicative amplificat. cf. Hor. Sat. I, 10, 60. fuerit limatior idem quam rudis et Graecis intacti carminis auctor.

III.

Duo versus leguntur

Ant. 240 πρᾶγμ' οὔτ' ἔδρασ' οὔτ' εἶδον ὅστις ἦν ὁ δρῶν
οὐδ' ἂν δικαίως ἐς κακὸν πέσοιμ' ἔτι

O. C. 921 οὐ γὰρ φιλοῦσιν ἄνδρας ἐκδίκους τρέφειν
οὐδ' ἂν σ' ἐπαινέσειαν, εἰ πυθοίατο

quibus priori sententiae, ad factum quoddam pertinenti, altera sententia additur, qua ex illius facti fundamento conjectura quaedam exstruitur. Germani: und darum, so dass. cf. Handii Tursellinum s. v. „et" 19: sententiae conjunguntur per „et" quarum altera priorem definitius exponit, et id addit, quod ex hac consequitur, ut explicari possit „et ita, et sic, et tum", quemadmodum Graeci καί pro καὶ οὕτω. cf. Kühner § 519.3.

IV.

Transeunti ab eis locis, quibus particulae negatio praecedit ad eos quibus non praecedit prima tractandam se praebet copia eorum locorum, quibus praemissae sententiae affirmativae alteram sententiam oppositam esse sentimus. Quae altera sententia aut plena atque rotunda ut O. C. 996

τὸν αἴτιον
τίνοι ἂν οὐδὲ τοὔνδικον περιβλέποις

aut mutila est ut O. R. 949

πρὸς τῆς τύχης ὄλωλεν οὐδὲ τοῦδ' ὕπο,

ubi altera sententia οὐ τοῦδ' ὕπο mente iterando prioris sententiae verbo finito ὄλωλεν explenda est; non enim οὐδὲ notionem τοῦδ' ὕπο notioni τῆς τύχης, sed syllaba δὲ sententiam ὑπὸ τοῦδ' οὐκ ὄλωλεν sententiae πρὸς τῆς τύχης ὄλωλεν adjungit (cf. cap. I) et adversativam grammatici particulam statuunt quia ea sententiis intercedit ratio, quam logice adversativam dicimus.

Iam quaerentibus, quid sit illud, quo oppositio fiat et quomodo sententiae differant, quarum particulam οὐδὲ adversativam cognovimus ab eis, quibus οὐδὲ alteram sententiam priori sententiae copulando annectit veluti Tr. 501

καὶ ὅπως Κρονίδαν
ἀπάτασεν οὐ λέγω οὐδὲ τὸν ἔννυχον Ἅιδαν

certissimum judicium ipsa sententiarum forma praebere videtur; istis enim locis particulae enuntiatio affirmativa, his negativa praemissa est; itaque primo obtutu particula signum oppositionis esse videtur ubi affirmativa, signum copulationis, ubi negativa enuntiatio praecedit.

At fallax est hoc argumentum et Ellendt in primo suo ordine aliquot locos non recte interpretatus esse videtur nimis confidens Frankio sententiam negativam natura sua oppositam esse affirmativae contendenti (l. l. § 2, p. 6); neque enim ex diversa duarum sententiarum forma sequitur, ut ipsae sententiae altera alteri oppositae sint, immo haud raro et alii scriptores graeci et Sophocles ad enuntiationem affirmativam alteram enuntiationem copulando adjunxit forma negativa adhibita veluti

O. R. 871 μέγας ἐν τούτοις θεὸς οὐδὲ γηράσκει

ubi et potentia et aeterna dei juventus praedicatur (cf. VI); neque minus inaudita est ea poetarum dictio, qua quod sententia affirmativa protulit, id, quo fortius efferatur, denuo sententiae negativae committitur veluti

Ph. 209 βάλλει βάλλει μέ τοι
φθογγά του στίβον κατ' ἀνάγκαν
ἕρποντος, οὐδέ με λάθει·
βαρεῖα τήλοθεν αὐδὰ τρυσάνωρ

(cf. Nauckium: Derselbe Gedanke bei fortwährendem Hören der Fusstritte in negativer Form wiederholt); adeo ut etsi utroquo loco alterius sententiae forma prioris sententiae formae opposita est, tantum absit, ut ipsae sententiae altera alteri oppositae sint ut eam potius ineant rationem, quam copulativam dicimus.

Aliquam igitur, eamque haud parvam locorum, enuntiationem affirmativam ante οὐδὲ exhibentium partem ad eum ordinem transferre debemus, qui congestos praebet locos ubi οὐδὲ copulationis signum est, quo fit, ut non sufficiat argumentum de sententia affirmativa praemissa dijudicanti, quibus locis particula οὐδὲ duas sententias oppositas conjugat.

Neque vero ad voces, quibus ut El. 997 γυνὴ μὲν οὐδ' ἀνὴρ ἔφυς Tr. 474 πᾶν σοι φράσω τἀληθὲς οὐδὲ κρύψομαι vocibus γυνὴ et ἀνὴρ, φράσω et κρύψομαι sententiarum oppositio fit, recurrisse satis est, cum neque omnes loci particulam οὐδὲ adversativam praebentes vocum par exhibeant, quae, ut γυνὴ et ἀνὴρ, φράσω et κρύψομαι natura sibi oppositae sunt, neque ex vocibus istis dijudicari possit, utrum poeta alteram sententiam priori sententiae opposuerit, an prioris sententiae affirmativae argumentum ex analogia versus Ph. 209 modo exscripti iteraverit

forma negativa adhibita.[1]) Attamen manifestum est non esse iustam nisi alteramutram cujusque loci interpretationem, aut copulativam aut adversativam, idque, quod Hartung[1]) dicit, ad unam formam sententiarum pertinere, qua dijudicari nequeat, quae vis particulae tribuenda sit.

At alia res est, ubi a forma sententiarum ad ipsas sententias nos contulimus et mentem scriptoris assequi conamur; latet enim aliquid, quo commotus Sophocles alteram sententiam opponendo adjunxerit et indagari potest hujus rei causa.

Etenim versibus

El. 997 γυνὴ μὲν οὐδ' ἀνὴρ ἔφυς
Tr. 474 πᾶν σοι φράσω τἀληθὲς οὐδὲ κρύψομαι

negationem, quae inest particulae οὐδὲ vi efferendam esse sentimus et justas esse interpretationes: mulier es, nón vir; dicam, nón celabo te verum.

At sensum, quem Sophocles Ph. 209 efficere voluit, assequemur, si alteram sententiam sine ullo negationis accentu priori leviter annectimus veluti: accidit ad me sonitus cujusdam laborioso incessu ingredientis, gravis viri fatigati vox me non fugit.

Quae diversa ejusdem, ut videtur, conditionis locorum interpretatio docet, poetam Ph. 209 non multum tribuisse negationi, quae inest particulae, voluisse acuta voce negationem El. 997 et Tr. 474 pronuntiari et alteram sententiam priori sententiae opponi. Nam non est ea locorum ratio, ut bis audiamus Electram feminam esse, Licham vera dicturum esse, sed omnis vis in altera sententia posita est, qua Electram virum non esse, Licham falsa dicturum non esse efficitur. Electra enim cum aperuerit consilium de nece Aegistho inferenda a se captum, animum viro dignum praestiterat atque adeo dum proloquitur quid ageret feminae naturam atque vires supersilierat, ut sui generis immemor fuisse sorori videretur. Hoc jure Chrysothemis Electrae quasi παρ' ἐλπίδα in memoriam revocat οὐκ ἔφυς ἀνήρ. Item Dejanira, quae jam antea (229—328) cum Licha collocuta erat, propter hoc ipsum colloquium exspectare debebat, fore ut Lichas nunc quoque vera se ipsam celaret, eamque ob rem Lichas apte respondet „ne putaveris me ut priore colloquio ita nunc quoque te decepturum esse, immo vera nunc tibi dicam".

Itaque apparet qua causa commota Crysothemis οὐκ ἔφυς ἀνήρ, Lichas οὐ κρύψομαι τἀληθὲς affirmativae ejusdem argumenti sententiae

---

[1]) cf. Hartung: Partikeln d. griech. Sprache I, 204 „indem der Gebrauch der Partikel oft eben sowohl zur adversativen als zur cogulativen Bedeutung gerechnet werden kann, wie z. B. wenn zu einem positiven (!) Begriffe sein Gegenteil negativ hinzugefügt wird.

annectant nec minus cur particulam οὐδέ elata voce pronuntiatam esse putemus; poeta scilicet eum sensum efficere voluit, quem circumscribere licet „non, ut ex eis quae modo locuta es colligendum esse videtur, non, ut pro eis quae antea dixi, conjicies.“

Sermo graecus duas voces (τύχη et ἐλπίς cf. Tr. 724) praebet, quae illustrant rationem inter priorem et alteram sententiam intercedentem, exspectare (ἐλπίς) enim licuit ex eis, quae Electra modo locuta erat, virum eam esse muliebriter vestitum, et Dejanira exspectare (ἐλπίς) debebat, Licham ut antea ita nunc quoque vera celaturum esse; nec vero accidit quod exspectatur, sed παρ' ἐλπίδα ἡ τύχη ludit.

Cui sententiarum oppositarum rationi, vocibus ἐλπίς et τύχη illustratae, omnes loci oboediunt, quorum particulam οὐδέ jure adversativam statuimus. cf. locos

O. R. 249 πρὸς τῆς τύχης ὄλωλεν οὐδὲ τοῦδ' ὕπο
El. 229 κατ' οἶκον ἡδὺς οὐδέ μητρὶ δυσμενής[1])

patrem Oidipodis, quamquam oraculum datum erat, eum filii manu moriturum esse et Oedipus valde metuebat (ἐλπίς) ne oraculum fugere non posset, πρὸς τῆς τύχης mortuum esse, et nuntium de Orestis morte, quamquam natura flagitat, ut Clytaemnestra mater eo nuntio valde affligatur, gratissimum esse μητρὶ ἀμήτορι comperimus.

Sermo graecus alterum eum oppositionis modum praebet, qui mutato ordine priori sententiae negativae alteram affirmativam voce ἀλλά opponit cf.

O. R. 856 καίτοι νιν οὐ κεῖνός γ' ὁ δυστηνός ποτε
κατέκταν', ἀλλ' αὐτὸς πάροιθεν ὤλετο
Ai. 1113 οὐ γάρ τι τῆς σῆς εἵνεκ' ἐστρατεύσατο
γυναικός, ὥσπερ οἱ πόνου πολλοῦ πλέῳ
ἀλλ' εἵνεχ' ὅρκων οἷσιν ἦν ἐνώμοτος,

qui loci priore sententia negatum exhibent id quod exspectabatur; veluti Oedipus ex Pythiae oraculo metuerat, ne patrem interficeret et Agamemno putaverat, Aicem Helenae causa in bellum profectum esse; cum altera sententia id praebeat, quod contra spem vel inexspectatum accidit; nam contra Oidipodis exspectationem pater fato mortem obiit neque minus contra Agamemnonis exspectationem Aiax non alia de causa nisi quia jurejurando se obstrinxerat ad bellum Troicum profectus erat.

Itaque id est inter ambos oppositionis modos discrimen, ut quod hic priore sententia contra spem non accidisse contenditur, id illic altera sententia addatur, cum prior istius modi sententia praebeat, quod hic altera sententia continetur.

---

[1]) sic Wilamowitz Heracl. v. 238 pro tradito δυσχερής.

En adest, ni fallor, quo certissimo indicio dijudicari possit, utrum particula οὐδέ post affirmativam sententiam oppositionis an copulationis signum sit; neque desideratur quod Hartung desideravit (cf. ann. p. 15) neque vim opponentem particulae tribuemus nisi ubi sententiae mutato ordine particulis οὐκ-ἀλλά conjungi possunt.

Negatio acuta voce pronuntiatur eo sensu, quem circumscribimus „non ut exspectabatur, non, ut conjicere licuit"

Ai. 1384. [1])
El. 231, 629, 929, 997, 1046, 1359.
O. R. 367, 398, 949, 1039, 1290, 1434.
Ant. 291, 492, 532, 1269.
Tr. 225, 474.
Ph. 995, 1117.
O. C. 996, 770.
frg. 603, 720.1.

Ellendt, ratus particulam οὐδὲ non nisi praemissa sententia negativa rationis copulativae signum esse, sentiens tamen, particulam

Ai. 223 οἵαν ἐδήλωσας ἀγγελίαν
ἄτλατον οὐδὲ φευκτάν

notioni ἄτλατον notionem οὐ φευκτάν adjungere, ἀ privativum cum mera negatione aequavit atque eam inde legem derivavit, ut particula, ubi praecedat vox ab ἀ privativo composita propter ipsum ἀ priv. copulationis signum sit.

Non negavi in praefatione neque vi copulativa particulam loco exscripto praeditam esse, neque tribuendum esse ἀ privativo id, quod notionem negatam οὐ φευκτάν copulando adjungi sinit, opinor tamen Ellendtium legem inde statuisse quae omnino non est lex.

Nam etsi voces veluti ἀ—ληθής ἀ—σφαλής fronte impressum praeferunt signum, quo indicatur, eas a negatis verbis finitis λανθάνειν, σφάλλειν originem traxisse, tamen adeo coierunt ambo istarum vocum elementa, ut suam utraque vox propriam notionem efficiat atque ratio, quae inter negativam formam vocum ἀ ληθής ἀ σφαλής et notionem, sub ista forma latentem, intercedat, illustretur aliquo modo figura, quam rhetores antiphrasin vel λιτότητα dicunt, qua fit, ut legentes e. g. „non pauci" de multis cogitemus.

Neque vero ne ipse Ellendt quidem propositae suae de ἀ privativo legi magnam fidem tribuit eliciens vim copulativam e particula novem locorum, contra particulae vim adversativam tribuens

---

[1]) locos exscriptos praebet tabula II dissertationi affixa.

O. C. 1274 ἀλλ' ἀτιμάσας
πέμψεις ἄναυδος οὐδ' ἃ μηνίεις φράσας
El. 1046 καί τοῦτ' ἀληθές οὐδὲ βουλεύσῃ πάλιν;
O. R. 635 τί τήν ἄβουλον, ὦ ταλαίπωροι, στάσιν
γλώσσης ἐπήρασθ' οὐδ' ἐπαισχύνεσθε

Facile apparet, quae res virum doctum commoverit, ut suam de ἀ priv. legem ferret; legentibus e. g.

Δίκας ἀφόβητος οὐδὲ δαιμόνων ἕδη
σέβων (O. R. 885)
στυφλός δὲ γῆ
καὶ χέρσος ἄρρωξ οὐδ' ἐπημαξευμένη
τροχοῖσιν (Ant. 251)

ultro occurrit interpretatio latina „non metuens Iustitiam neque venerans deorum sedes“ „non fracta neque orbitis incisa“, quo factum esse videtur, ut Ellendt ἀ privativum merae negationi aequans, particulae οὐδέ eandem post ἀ privativum vim tribueret, quam post negationem exhibere solet. At fugit virum doctum, si ista interpretatione usus est, vocibus graecis ab ἀ priv. compositis voces latinas ab in — compositas (in-tactus, in-auditus) respondere, neque licuit ex interpretatione vicaria legem ferre, quae omnino non est lex. Immo sententiae, quibus inest vox ab ἀ priv. composita, in sententiis affirmativis numerandae sunt neque ἀ privativum istarum vocum, ut suae sententiae verbum finitum non negat, ita sequentis vocis οὐδέ vim copulativam ullo modo praeparat (cf. praef.). Itaque ei loci, quibus dubitari nequit, quin vis copulativa e particula οὐδέ post vocem ab ἀ priv. compositam elicienda sit, (Ph. 856 Ai. 223) in eis potius locis numerandi sunt, quibus οὐδέ post affirmativam sententiam vi copulativa praedita est.

At ut Ellendt, ingenio potius quam lege sua ductus
vv. O. C. 1274 ἀλλ' ἀτιμάσας
πέμψεις ἄναυδος οὐδ' ἃ μηνίεις φράσας
El. 1046 καὶ τοῦτ' ἀληθὲς οὐδὲ βουλεύσῃ πάλιν

ordini adversativo recte tribuit — nam Polynices speraverat (ἐλπίς) Oedipum patrem dicturum esse cur irascatur; Chrysothemis sperat Electram sororem denuo deliberaturam esse suum de Aigistho necando consilium (de versu O. R. 635 vid. cap. VI) —

ita Ant. 251 στυφλὸς δὲ γῆ
καὶ χέρσος ἄρρωξ οὐδ' ἐπημαξευμένη
τρόχοισιν, ἀλλ' ἄσημος οὑργάτης τις ἦν
O. R. 885 εἰ δέ τις ὑπέροπτα χερσὶν ἢ
λόγῳ πορεύεται Δίκας ἀφόβητος
οὐδὲ δαιμόνων ἕδη σέβων

Ph. 2 ἀκτὴ μὲν ἥδε τῆς περιρρύτου χθονός
Λήμνου, βροτοῖς ἄστειπτος οὐδ' οἰκουμένη

O. C. 39 Ο. τίς δ' ἔσθ' ὁ χόρος; τοῦ θεῶν νομίζεται;
Ξ. ἄθικτος οὐδ' οἰκητός

negationi versus Antigonei vim tribuimus propter sequentis vocis ἀλλ' oppositionem neque falso interpretabimur languide atque sine nervis notiones ἀφόβητος, ἄστειπτος, ἄθικτος vocibus οὐ δαιμόνων ἕδη σέβων, οὐκ οἰκουμένη, οὐκ οἰκητός repeti, acrius atque fervidius orationem progredi, si altera notio priori notioni opposita sit; nam adeo Athenienses deos venerabantur, ut vix exspectari (ἐλπίς) posset, esse qui eos neglegeret; neque Ulixes Neoptolemum certiorem fecisset de Lemno insula, hominibus orba, nisi putasset Neoptolemo persuasum esse (ἐλπίς) Lemnum, ceterarum insularum instar ab hominibus habitatam atque excultam esse; denique Oedipus nescit, ubi sit (v. 1. τίνας χώρους ἀφίγμεθ' . . .) et παρ' ἐλπίδα certior fit, sacrum lucum se intrasse. Itaque chorus contra Atheniensium exspectationem fingit esse qui deos neglegat, Neoptolemus Lemnum, Oedipus lucum, in quo ex laboribus conquiescit, inhabitabilem esse contra suam uterque spem percipit.

V.

Duo exstant versus Sophoclei, quibus particula aliquam oppositionem indicari sentimus, diversi a locis modo tractatis. Nam

El. 132 οἶδά τε καὶ ξυνίημι τάδ', οὔ τί με
φυγγάνει, οὐδ' ἐθέλω προλιπεῖν τόδε,
μὴ οὐ τὸν ἐμὸν στενάχειν πατέρ' ἄθλιον

O. R. 452 ὃν πάλαι
ζητεῖς ἀπειλῶν κἀνακηρύσσων φόνον
τὸν Λαΐειον, οὗτός ἐστιν ἐνθάδε
ξένος λόγῳ μέτοικος, εἶτα δ' ἐγγενής
φανήσεται Θηβαῖος, οὐδ' ἡσθήσεται
τῇ ξυμφορᾷ

ea priori cum sequenti sententia ratio intercedit, ut posterior priorem non tollat, sed restringat vel resecet.[1]) Quae restringendi vis in eo posita est, ut quod altera sententia restringitur, id priore sententia aliquo modo contineatur, aut contineri putetur. Amicae enim, quae ut Electram consolentur adveniunt, non venissent nisi putassent Electram grato animo ipsarum consolatione usuram esse. Hoc jure

[1]) Kühner l. l. § 526. Das Verhältniss ist von der Art, dass der im beigeordneten Satze ausgesprochene Gedanke den im vorhergehenden ausgesprochenen Gedanken ... blos beschränkt .... er ist zwar arm aber brav.

amicae, auditis Electrae verbis: scio vos ut me consolemini advenisse: exspectant eam sic continuaturam esse sermonem: et grato animo consolatione vestra utar: contra Electra se amicarum consolatione uti nolle dicit. Itaque altera sententia id esse negatur quod futurum esse priore sententia pronuntiata exspectatur.

Simili modo exspectatur, summo gaudio eum affectum iri, qui ex humili metoeci vel peregrini loco ad civitatem evehatur; cui exspectationi latenti opponitur οὐδ' ἡσθήσεται. Itaque hunc habemus sententiarum nexum: scio quidem vos ut me consolaremini advenisse, neque vero (ἀλλ' οὐ) consolatione opus est; ingenuum se Thebanum esse audiet, neque vero (ἀλλ' οὐ) ea de re laetabitur.

VI.

Non est cur iterum defendam vim copulativam particulae

O. R. 871 μέγας ἐν τούτοις θεὸς οὐδέ γηράσκει

(cf. praef. et cap. IV), nam nemo profecto eum inde eliciet sensum quem efficiunt οὐ γηράσκει θεὸς ἀλλὰ μέγας ἐστίν, sed et potestas et aeternitas Jovis praedicatur. Item

Ai. 223 οἵαν ἐδήλωσας ἀγγελίαν
ἄτλατον οὐδὲ φευκτάν
(cf. praef.)

O. R. 731 ηὐδᾶτο γὰρ τοῦτ' οὐδέ πω λήξαντ' ἔχει

O. C. 1707 κοίταν ἔχει νέρθεν εὐσκίαστον αἰὲν
οὐδὲ πένθος ἔλιπ' ἄκλαυτον

O. C. 663 μακρόν τὸ δεῦρο πέλαγος οὐδὲ πλώσιμον

O. C. 685 θάλλει ὁ νάρκισσος . . οὐδ' ἄυπνοι
κρῆναι μινύθουσιν

duae notiones sive sententiae aequales particula οὐδέ conjunguntur non praemissa negatione. [1])

Parvo momento alia est conditio locorum

Ai. 1307 οὓς νῦν σὺ τοιοῖσδ' ἐν πόνοισι κειμένους
ὠθεῖς ἀθάπτους οὐδ' ἐπαισχύνει λέγων [2])

O. R. 635 τί τὴν ἄβουλον, ὦ ταλαίπωροι, στάσιν
γλώσσης ἐπήρασθ' οὐδ' ἐπαισχύνεσθε γῆς
οὕτω νοσούσης ἴδια κινοῦντες κακά;

---

[1]) in memoriam revocat hic particulae οὐδέ usus eum particulae latinae „neque" usum, quem e. g. Ov. Her. 12, 33 praebet: et vidi et perii nec notis ignibus arsi, ubi negatio, quae particulae „nec" inest unam cum voce „notis" notionem facit (ignotis).

[2]) cf. praef.

Ph. 929 οἵ᾽ ἠπάτηκας οὐδ᾽ ἐπαισχύνῃ μ᾽ ὁρῶν
τὸν προστρόπαιον

cf. Aesch. Septem 1013
ἐγώ σφε θάψω κἀνὰ κίνδυνον βαλῶ
θάψασ᾽ ἀδελφὸν τὸν ἐμὸν οὐδ᾽ αἰσχύνομαι
ἔχουσ᾽ ἄπιστον τήνδ᾽ ἀναρχίαν πόλει

quibus ea similitudo intercedit, ut et sententia affirmativa particulae praecedat, et idem subjectum sit utriusque sententiae et idem verbum ἐπαισχύνομαι participio auctum (ὁρῶν, κινοῦντες, λέγων) inferatur; accedit, quod priore quaque sententia de aliqua actione agitur, atque id ipsum, quod actum est ei qui egerit opprobrio datur; ita Philoctetes Neoptolemum quod ipsum fefellerit, Jocaste Oedipum et Creontem quod certamen linguae instituerint, Teucer Agamemnonem quod Aiacem insepultum rejecerit objurgant. neque vero propter ipsam solum actionem objurgantur Neoptolemus, Oedipus et Creon, Agamemno, sed etiam propter eum animi affectum, qui actionem illam comitata vel subsecuta sit; nam cum actiones istae ejusmodi fuisse videantur Philoctetae, Jocastae, Teucro, ut summus auctoris pudor eas sequi debuerit, tamen Neoptolemus, Oedipus et Creon, Teucer omnem pudorem exuisse videntur neque ullo peccati dolore mordentur. Itaque duae res Neoptolemo, duae Oedipodi et Creonti, duae Agamemnoni opprobrio dantur, et quod fefellerit Philoctetam, moverint certamen linguae, insepultum Aiacem rejecerint, et quod nullum fallaciae, nullum certaminis, nullum impietatis pudorem prodant. Quae duae res ad ampliorem notionem sine pudore fallendi, sine pudore certamen linguae movendi, sine pudore rejiciendi contrahere licet, unde apparet, particulam οὐδέ non duas sententias aequales conjungere, sed duas sententias, quarum altera eodem modo priori supplendae servit, quo e. g. notio fallendi amplior fit addito adverbio „sine pudore“.

Eodem modo

Ant. 598 ἀλλ᾽ ἐρείπει θεῶν τις οὐδ᾽ ἔχει λύσιν

O. C. 1608 ἐς δὲ γούνατα
πατρὸς πεσοῦσ᾽ ἔκλαιον οὐδ᾽ ἀνίεσαν
στέρνων ἀραγμούς

fr. 147.2 ἀλλ᾽ ἀμφὶ θυμὸν τὸν κάκοσμον οὐράνην
ἔρριψεν οὐδ᾽ ἥμαρτεν

notiones funditus delendi, vehementissime flendi, bene jaciendi ad duas enuntiationes dispertitae exornantur; neque

O. R. 170 νοσεῖ δέ μοι πρόπας στόλος οὐδ᾽ ἔνι
φροντίδος ἔγχος ᾧ τις ἀλέξεται

Th. 856 ἀνὴρ δ᾽ ἀνόμματος οὐδ᾽ ἔχων ἀρωγόν

Ant. 261 κἂν ἐγίγνετο
πληγὴ τελευτῶσ' οὐδ' ὁ κωλύσων παρῆν

Ant. 596 ἀρχαῖα τὰ Λαβδακιδᾶν οἴκων
ὁρῶμαι πήματα .....
οὐδ' ἀπαλλάσσει γενεὰν γένος

El. 1197 Η. μήτηρ καλεῖται, μητρὶ δ' οὐδὲν ἐξισοῖ.
Ο. τί δρῶσα; πότερα χερσὶν ἢ λύμῃ βίου;
Η. καὶ χερσὶ καὶ λύμαισι καὶ πᾶσιν κακοῖς.
Ο. οὐδ' οὑπαρήξων οὐθ' ὁ κωλύσων παρῆν;

calamitati, de qua priore sententia agitur (e. c. O. R. 170 νοσεῖ) altera calamitas adjungitur, sed ea, quae οὐδέ infert, istius calamitatis magnitudinem pingunt; veluti sententia „populus vexatur morbo insanabili (O. R. 170)“ ita distrahitur, ut morbo eum vexari verbis νοσεῖ δέ μοι πρόπας στόλος, significetur, insanabilem esse morbum reliquis verbis addatur.

Itaque id quod priorem sententiam subsequitur, ei aequatum non est nisi forma, dignitate inferius est. Quae sententiarum ratio, illustratur e. c. Ant. 596 pronomine relativo, quo particulae vim adjunctivam interpretari licet; πήματα ὧν οὐκ ἀπαλλάσσει. nos: ohne zu, und zwar ohne zu.

His locis addidissem

Ph. 167 δῆλον ἔμοιγ' ὡς φορβῆς χρείᾳ
στίβον ὀγμεύει τῇδε πέλας που
ταύτην γὰρ ἔχειν βιοτῆς αὐτὸν
λόγος ἐστὶ φύσιν, θηροβολοῦντα
πτηνοῖς ἰοῖς σμυγερὸν σμυγερῶς
οὐδέ τιν' αὐτῷ
παιῶνα κακῶν ἐπινωμᾶν.

nisi verba οὐδέ τιν' αὐτῷ spuria esse putarem. Non mihi persuaserunt interpretes, vim intransitivam accedendi verbo ἐπινωμᾶν inesse posse, neque ullum locum inveni, qui hanc interpretationem probaret. Ac ne ea quidem arrident, quae Godofr. Hermannus ad versum adnotavit „verba οὐδέ τιν' αὐτῷ desunt in cod. Flor. (77) quod ferri posset, ea interpunctione, quae in editt. antiquis est, quae non incidentes post στυγερῶς (σμυγερὸν σμυγερῶς ex conj. Brunckii) comma habent post φύσιν, hoc sensu: sic enim vivere eum ajunt: „feras scilicet sagittis suis interficientem, miserum misere medicum malorum quaerere. Sed malis tamen, non famem solum, sed etiam morbum commemorari“. Non enim video qua causa commotus Neoptolemus dixerit medicum malorum desiderari ubi suam de Philoctete in propinquo circumvagante opinionem argumento confirmare vult. Quid? num recte procedit argumentatio: Philoctetem alicubi in propinquo ut cibum

sibi quaerat circumvagari puto, dicunt enim eum et feras sagittis interficere et medicum malorum desiderare? Contra bene, ni fallor, res ita procedit: Philoctetem ..... circumvagari puto, dicunt enim eum feras sagittis interficientem se malis levare. Accedit quod hac interpretatione adhibita bene conjunguntur θηροβολοῦντα ἐπινωμᾶν, nam servato librorum praeter Florentinum additamento οὐδέ τιν' αὐτῷ participium θηροβολοῦντα pro infinitivo adhibitum non video quomodo ferri possit.

VII.

Eis locis, qui obiter intuenti particulam οὐδέ adversativam exhibere videntur non conformati ad eam rationem, quam supra (cap. IV) notionum ἐλπίς et τύχη exemplo usus exposui, poeta sententiam negativam, quasi rem accuratius illustret et ad eam forma negativa orationis propius pertineat, praemissae sententiae affirmativae interpretandi causa adjungit (cf. cap. II)

Ph. 207	βάλλει βάλλει μέ τοι φθογγά του στίβον κατ' ἀνάγκαν ἕρποντος, οὐδέ με λάθει βαρεῖα τηλόθεν αὐδὰ τρυσάνωρ [1])
Ai. 676	ἠδ' ὁ παγκρατὴς ὕπνος λύει πεδήσας, οὐδ' ἀεὶ λαβὼν ἔχει
Tr. 216	ἀείρομοι οὐδ' ἀπώσομαι τὸν αὐλὸν
Tr. 1083	ἔθαλψεν ἄτης σπασμὸς ἀρτίως ὅδ' αὖ διῇξε πλευρῶν οὐδ' ἀγύμναστόν μ' ἐᾶν ἔοικεν ἡ τάλαινα διάβορος νόσος
O. C. 124	πλανάτης τις ὁ πρέσβυς οὐδ' ἔγχωρος
O. C. 1622	ὡς δὲ πρὸς τέλος γόων ἀφίκοντ' οὐδ' ἔτ' ὠρώρει βοή
O. C. 1653	ἔπειτα μέντοι βαιὸν οὐδὲ σὺν χρόνῳ ὁρῶμεν αὐτὸν γῆν τε προσκυνοῦνθ'
O. R. 367	λεληθέναι σε φημὶ σύν τοῖς φιλτάτοις αἴσχισθ' ὁμιλοῦντ' οὐδ' ὁρᾶν ἵν' εἶ κακοῦ
O. R. 868	ὧν Ὄλυμπος πατὴρ μόνος οὐδένιν θνατὰ φύσις ἀνέρων ἔτικτεν

[1]) Schneid. Nauck: Derselbe Gedanke bei fortwährendem Hören der Fusstritte in negativer Form wiederholt.

O. R. 915 ὑφοῦ γὰρ αἴρει θυμὸν Οἰδίπους ἄγαν
λύπαισιν παντοίαισιν· οὐδ' ὅποι ἀνὴρ
τὰ καινὰ τοῖς πάλαι τεκμαίρεται
ἀλλ' ἔστι τοῦ λέγοντος εἰ φόβους λέγοι

O. R. 1277 φοίνιαι δ' ὁμοῦ
γλῆναι γένει' ἔτεγγον οὐδ' ἀνίεσαν
φόνου μυδώσας σταγόνας ἀλλ' ὁμοῦ μέλας
ὄμβρος χαλάζης αἱμάτων ἐτέγγετο

Ai. 628 ἦ που παλαιᾷ μὲν σύντροφος ἁμέρᾳ
λεύκα δὲ γήρᾳ μάτηρ νιν ὅταν νοσοῦντα
φρενομορῶς ἀκούσῃ
αἴλινον αἴλινον
οὐδ' οἰκτρᾶς γόον ὄρνιθος ἀηδοῦς
ἥσει δύσμορος, ἀλλ' ὀξυτόνους μὲν ᾠδὰς
θρηνήσει

aptissima esse videtur oppositio, vocibus οὐδέ-ἀλλά indicata, ubi poeta rem nondum satis intellegi opinatus (e. c. Ai. 628 αἴλινον) denuo aliis verbis auditorum animis commisit.

O. C. 1710 ἀεὶ γὰρ ὄμμα σε τόδ', ὦ πάτερ, ἐμὸν
στένει δακρῦον οὐδ' ἔχω
πῶς με χρὴ τὸ σὸν τάλαιναν
ἀφανίσαι τόσον ἄχος

et Ant. 1341 ὤ μοι μέλεος οὐδ' ἔχω
ὅπᾳ πρὸς πότερον ἴδω

Antigona et Creon eis, quae dixerunt, quo jure ea dixerint, annectunt

Tr. 276 ἔργου δ' ἕκατι τοῦδε μηνίσας ἄναξ
ὁ τῶν ἁπάντων Ζεὺς πατὴρ 'Ολύμπιος
πρατόν νιν ἐξέπεμψεν οὐδ' ἠνέσχετο
ὁθούνεκ' αὐτὸν μοῦνον ἀνθρώπων δόλῳ
ἔκτεινεν

Lichas eis, quae Jovem egisse nuntiavit, qua re commotus id egerit addidit, nos „denn nicht".

cf. Tr. 367, Ai. 1103 (cap. II)

cf. Eur. Med. 648 θανάτῳ πάρος δαμείην ἁμέραν τάνδ' ἐξανύσασα· μόχθων δ' οὐκ ἄλλος ὕπερθεν ἢ γᾶς πατρίας στέρεσθαι = μόχθων γάρ·

cf. Hartung l. l. I, p. 167. Kühner § 518.7)

Ph. 756 Ν. δεινόν γε τοὐπίσαγμα τοῦ νοσήματος
Φ. δεινὸν γάρ οὐδὲ ῥητόν [1])

---

[1]) dubito an Nauck partic. γάρ non recte interpretatus sit „γάρ elliptisch; ὀρθῶς λέγεις δεινὸν γάρ . . . ." equidem particulae vim affirmativam tribui cf. Kühner § 357, 8 b „γάρ wird . . . gebraucht . . . so dass es eine Versicherung ausdrückt", cf. § 509, 8 a ubi hic locus citatus est, et § 544 ann. 1.

O. C. 1652 ὡς δεινοῦ τινος
φόβου φανέντος οὐδ' ἀνασχετοῦ βλέπειν
O. R. 1312 ἐς δεινὸν οὐδ' ἄκουστον οὐδ' ἐπόψιμον
O. R. 1289 αὐδῶν ἀνόσια οὐδὲ ῥητά μοι

οὐδέ praemissae notioni generali (δεινόν, ἀνόσια) distinctiorem quandam explicationem addit; efficitur e. c. Ph. 756 sensus: tam formidulosum est onus morbi ut dici nequeat quam formidulosum sit.

El. 1423 traditum est φοινία δὲ χείρ
στάζει θυηλῆς Ἄρεος οὐδ' ἔχω λέγειν

editores ex Erfurdtii conjectura ψέγειν, quod nescio an auctori reddi non debeat; ex analogia enim locorum modo allatorum sensus haud inauditus efficitur: tam cruenta est manus, ut dici nequeat sc. quam cruenta sit. nescio an ex strophae ἀλλὰ σῖγα πρόσμενε (v. 1399) et antistrophae οὐδ' ἔχω λέγειν oppositione aliquis fructus percipi possit.

VIII.

Locorum cap. III conscriptorum ratione v. οὐδέ sententiae affirmativae adjungit id quod inde consequitur

Tr. 195 κύκλῳ γὰρ αὐτὸν Μηλιεὺς ἅπας λεώς
κρίνει παραστὰς οὐδ' ἔχει βῆναι πρόσω
O. C. 1110 ἔχω τὰ φίλτατ' οὐδ' ἔτ' ἂν πανάθλιος
θανὼν ἂν εἴην σφῷν παρεστώσαιν ἐμοί
El. 186 ἀλλ' ἐμὲ μὲν ὁ πολὺς ἀπολέλοιπεν ἤδη
βίοτος ἀνέλπιστος οὐδ' ἔτ' ἀρκῶ
El. 373 ἐγὼ μέν, ὦ γυναῖκες, ἠθὰς εἰμί πως
τῶν τῆσδε μύθων, οὐδ' ἂν ἐμνήσθην ποτέ
εἰ μὴ κακὸν μέγιστον εἰς αὐτὴν ἰόν
ἤκουσ'.

IX.

Non est tractata in primo capite ea particula, quam vox ἄστυ subsequitur

O. R. 1378 ἀλλ' ἡ τέκνων δῆτ' ὄψις ἦν ἐφίμερος
βλαστοῦσ' ὅπως ἔβλαστε προσλεύσσειν ἐμοί;
οὐ δῆτα τοῖς γ' ἐμοῖσιν ὀφθαλμοῖς ποτε·
οὐδ' ἄστυ οὐδὲ πύργος οὐδὲ δαιμόνων
ἀγάλμαθ' ἱερά θ' ὧν ὁ παντλήμων ἐγώ
ἀπεστέρησ' ἐμαυτόν

licet membra οὐ δῆτα τοῖς γ' ἐμοῖσιν ὀφθαλμοῖς ποτε ἡ τέκνων ὄψις ἐφίμερός ἐστι

προσλεύσσειν et οὐ δῆτα τοῖς γ' ἐμοῖσιν ὀφθαλμοῖς ποτε τὸ ἄστυ ἐφίμερόν ἐστι προσλεύσσειν particulis οὔτε — οὔτε apte copulari potuisse videantur; nam noster locus a versibus illuc congestis ea ratione discedit, qua particula „neque" diversa est a voce „ne quidem".

Cujus rei causa patet. Nam cum e. g.

Tr. 501 καὶ ὅπως Κρονίδαν ἀπάτασεν οὐ λέγω
οὐδὲ τὸν ἔννυχον Ἅιδαν

vel Ph. 955 οὐ πτηνὸν ὄρνιν οὐδὲ θῆρ' ὀρειβάτην
τόξοις ἐναίρων τοισίδ'

οὐδέ τ. ἐ. Ἅιδαν et οὐδὲ θῆρ' ὀρειβάτην adeo cum eis quibus adjuncta sunt, coaluerint, ut unum utroque loco enuntiatum efficiatur, non dubitamus, quin editores recte post ὀφθαλμοῖς ποτε interpunctionem statuerint. Nam Oedipus, postquam meditanti sibi, num liberorum desiderio flagraret, respondit „minime", paulum respirasse putandus est, tum elata voce addidisse „ne urbis quidem videndae" sc. desiderium me tenet. Itaque illorum versuum et nostri loci diversitas in eo posita est, quod illi unum enuntiatum praebent, hic novum ab οὐδ' ἄστυ enuntiatum incipitur. Nam sine dubio majore copulationis vi opus esse sentimus ubi duo enuntiata quam ubi duo unius enuntiati nomina sive duae unius enuntiati sententiae copulantur.

Non est cur obloquamur si cui illius quoque loci particula propter vim conjunctivam, quae ei praeter negationem inest, in conjunctionibus, quae vocantur, numeranda esse videatur; quamquam locus magis ad eorum locorum similitudinem accedit, quorum particulae grammatici vim adverbialem tribuere solent.

Quae vis particulae tribuitur, ubi praeter aliquam adjunctionem comparationem quandam subaudimus.

e. g. Ai. 877 B. πᾶν ἐστίβηται πλευρὸν ἕσπερον νεῶν·
A. ἔχεις οὖν;
B. πόνου γε πλῆθος κοὐδὲν εἰς ὄψιν μολόν·
A. ἀλλ' οὐδὲ μὲν δὴ τὴν ἀφ' ἡλίου βολῶν
κέλευθον ἀνὴρ οὐδαμοῦ δηλοῖ φανείς·

et enuntiatum chori A ei quod chorus B enuntiavit ita additur, ut auditores neque illic neque hic Aiacem occurrisse intellegant et ita sua addit chorus A, ut non magis Aiacem a se adduci patefaciat, quam eum a se non adductum esse alter chorus modo patefecit.

Qua in comparatione posita est, ni fallor, huius loci eiusque unde profectus sum (O. R. 1378) similitudo eorumque qui capite I congesti sunt diversitas. Ejusdem fere comparationis signum particula est in diverbio praemissa voce ἀλλά

O. C. 591 ἀλλ' οὐ θελόντων οὐδέ σοι φεύγειν καλόν
O. ἀλλ' οὐδ' ὅσ' αὐτὸς ἤθελον παρίεσαν

Tr. 1128 X. ἔχει γὰρ οὕτως ὥστε μὴ σιγᾶν πρέπειν
H. οὐ δῆτα· τοῖς γε πρόσθεν ἡμαρτημένοις
X. ἀλλ᾽ οὐδὲ μὲν δὴ τοῖς γ᾽ ἐφ᾽ ἡμέραν ἐρεῖς [1])

Ai. 83 O. φρονοῦντα γάρ νιν οὐκ ἂν ἐξέστην ὄκνῳ
A. ἀλλ᾽ οὐδὲ νῦν σε μὴ παρόντ᾽ ἴδῃ πέλας [2])

Neque minus οὐδέ vi comparativa praeditum est ubi in diverbio sententiam interrogativam introducit

Ph. 251 Φ. ὦ τέκνον, οὐ γὰρ οἶσθα μ᾽ ὅντιν᾽ εἰσορᾷς;
N. πῶς γὰρ κάτοιδ᾽ ὅν γ᾽ εἶδον οὐδεπώποτε.
Φ. οὐδ᾽ ὄνομ᾽ ἄρ᾽ οὐδὲ τῶν ἐμῶν κακῶν κλέος
ᾔσθου ποτ᾽ οὐδέν;

Ph. 32 ὁρῶ κένην οἴκησιν ἀνθρώπων δίχα
O. οὐδ᾽ ἔνδον οἰκοποιός ἐστί τις τρυφή;

Tr. 318 Δ. μὴ τῶν τυράννων; Εὐρύτου σπορά τις ἦν;
Λ. οὐκ οἶδα. καὶ γὰρ οὐδ᾽ ἀνιστόρουν μακράν.
Δ. οὐδ᾽ ὄνομα πρός του τῶν ξυνεμπόρων ἔχεις;

O. R. 116 θεωρὸς, ὡς ἔφασκεν, ἐκδημῶν, πάλιν
πρὸς οἶκον οὐκέθ᾽ ἵκεθ᾽ ὡς ἀπεστάλη.
O. οὐδ᾽ ἄγγελός τις οὐδὲ συμπράκτωρ ὁδοῦ
κατεῖδεν ὅ, τι τις ἐκμαθὼν ἐχρήσατ᾽ ἄν;

Item particula comparationem quandam significat in apodosi sententiae condicionalis praemissa protasi negativa.

O. R. 296 ᾧ μή᾽στι δρῶντι τάρβος οὐδ᾽ ἔπος φοβεῖ.

Tr. 726 οὐκ ἔστιν ἐν τοῖς μὴ καλοῖς βουλεύμασιν
ουδ᾽ ἐλπὶς, ἥ τις καὶ θράσος τι προξενεῖ.

O. C. 590 ἀλλ᾽ οὐ θελόντων οὐδέ σοι φεύγειν καλόν [3]).

Mutato ordine protasis apodosin sequitur

O. R. 432 οὐδ᾽ ἱκόμην ἔγωγ᾽ ἂν εἰ σὺ μὴ ἐκάλεις.

Denique eandem particulae significationem vindicamus eis locis, quibus ut O. R. 1378 vocem ἄστυ, eam notionem elata sive acuta voce enuntiatum esse sentimus, quae subsequitur particulam

El. 365 τῆς σῆς δ᾽ οὐκ ἐρῶ τιμῆς τυχεῖν·
οὐδ᾽ ἄν σὺ σώφρων γ᾽ οὖσα

---

[1]) Nauck ad v.: unrichtig scheint οὐδέ, wofür O. Hense (Stud. p. 236) ἀλλά vorschlägt. immo „at ne de hodiernis quidem dices tacendum esse".

[2]) Nauck ad v.: Da er dich nicht einmal sehen wird. οὐδὲ μὴ ἴδῃ ist ein verstärktes οὐδ᾽ ὄψεται; immo quam notionem νῦν (i. e. μαινόμενος) praecedentis versus notioni (φρονοῦντα) opponit, ei οὐδὲ adverbialiter additum est, h. e. „ne nunc quidem".

[3]) ad οὐ in protasi cf. Nauck ad Ai. 1131.

El. 913 κἀγὼ μὲν οὐκ ἔδρασα, τοῦτ' ἐπίσταμαι,
οὐδ' αὖ σύ· πῶς γὰρ ἥ γε μηδὲ πρὸς θεούς
ἔξεστ' ἀκλαύτῳ τῆσδ' ἀποστῆναι στέγης;
ἀλλ' οὐδὲ μὲν δὴ μητρὸς οὔθ' ὁ νοῦς φιλεῖ
τοιαῦτα πράσσειν·

Tr. 455 ἀλλ' εἰπὲ πᾶν τἀληθές, ὡς ἐλευθέρῳ
ψευδεῖ καλεῖσθαι κῆρ πρόσεστιν οὐ καλή·
ὅπως δὲ λήσεις οὐδὲ τοῦτο γίγνεται.

fr. 663.2 ἀλλ' οἱ κακῶς πράσσοντες οὐ κωφοὶ μόνον
ἀλλ' οὐδ' ὁρῶντες εἰσορῶσι τἀμφανῆ.

Quorum omnium locorum particulam bene verti voce auch nicht apparet; nam nos quoque voculae „auch" comparationem quandam inesse sentimus. Nec tamen ubique vox germanica prorsus explet comparativum particulae οὐδέ usum, neque, ut exemplo utar

O. C. 47 O. ἀλλ' ἵλεῳ ἐμὲ τὸν ἱκέτην δεξαίατο
ὡς οὐχ ἕδρας γῆς τῆσδ' ἂν ἐξέλθοιμ' ἔτι.
Ξ. τὶ δ' ἔστι τοῦτο;
O. ξομφορᾶς ξύνθημ' ἐμῆς
Ξ. ἀλλ' οὐδ' ἐμοί τοι τοὐξανιστάναι πόλεως
δίχ' ἔστι θάρσος, πρὶν γ' ἂν ἐνδείξω τί δρῶ.

probanda est interpretatio Nauckiana „auch ich wage Dich nicht zu verjagen"; ubi enim latet alter is, ad quem vox „auch" pertinet, qui praeter peregrinum istum emittere non audeat Oedipum?

Uti licet voce germanica „auch" ubi duae sententiae comparantur, quibus idem praedicatur, neque vero idem de quo istud praedicatur; licet igitur loco supra ex Aiace deprompto, ubi utraque sententia continet Aiacem non in conspectum venisse, sed idem priore sententia de via occidentali altera de via orientali praedicatur. Falsam tamen opinionem vocula „auch" et O. C. 47 infert et inferre potest Tr. 116

φαμὶ γὰρ οὐκ ἀποτρύειν
ἐλπίδα τὰν ἀγαθάν
χρῆναί σ'· ἀνάλγητα γὰρ οὐδ'
ὁ πάντα κραίνων βασιλεὺς
ἐπέβαλε θνατοῖς Κρονίδας.

quapropter Godofr. Hermannus ad vers. „exspectes hic οὐχ. sed recte tamen dixit οὐδέ, quod ad Jovem referendum; doloris vacua ne Jupiter quidem dedit mortalibus. Sed cavendum, ne quis hoc perperam intelligat. Nam hoc vult: oportet te in dolendo etiam bonae spei locum concedere: nam vacuitatem doloris etiam qui res hominum gubernat, Jupiter, non dedit mortalibus, sed voluit, ut laetis adversa temperarentur." Vox germanica „auch" justum locum tenet ubi sententia mutato ordine sic procedit „ut Jupiter mortalibus doloris

vacuitatem non dedit, ita te (auch Du vel Du auch) in dolendo bonae spei locum concedere oportet.[1])

Nec minus levis cuiusdam comparationis signum οὐδέ est praemissa sententia negata

Tr. 318 Δ. μὴ τῶν τυράννων; Εὐρύτου σπορά τις ἦν;
Λ. οὐκ οἶδα· καὶ γὰρ οὐδ' ἀνιστόρουν μακράν.

Ai. 1118 τοῦ δὲ σοῦ ψόφου
οὐκ ἂν στραφείην ἔστ' ἂν ᾖς οἷός περ εἶ
Χ. οὐδ' αὖ τοιαύτην γλῶσσαν ἐν κακοῖς φιλῶ

praemissa sententia affirmativa

Ph. 106 Ν. οὕτως ἔχει τι δεινὸν ἰσχύος θράσος;
Ο. ἰοὺς γ' ἀφύκτους καὶ προπέμποντας φόνον
Ν. οὐκ ἆρ' ἐκείνῳ γ' οὐδὲ προσμῖξαι θρασύ;

Ph. 1055 ἐᾶτε μίμνειν· οὐδέ σου προσχρῄζομεν.

formae positivae subest sententia negata: sagittas non evitabiles, nolite eum auferre. Unica est particula

El. 1034 Η. ἐλθοῦσα μητρὶ ταῦτα πάντ' ἔξειπε σῇ
Χ. οὐδ' αὖ τοσοῦτον ἔχθος ἐχθαίρω σ' ἐγώ·

ubi latet comparatio; subintellegas: tam odiose me alloqui tibi non licuit, quod ne ipse quidem tanto odio te persequor.

ad vv. Tr. 340 σταθεῖσ' ἄκουσον· καὶ γὰρ οὐδὲ τὸν πάρος
μῦθον μάτην ἤκουσας οὐδὲ νῦν δοκῶ

O. R. 324 Τ. ἄφες μ' ἐς οἴκους· ῥᾷστα γὰρ τὸ σόν τε σύ
κἀγὼ διοίσω τοὐμόν, ἢν ἐμοὶ πίθῃ.
Οι. οὔτ' ἔννομ' εἶπας οὔτε προσφιλῆ πόλει
τῇδ' ἥ σ' ἔθρεψε, τήνδ' ἀποστερῶν φάτιν
Τ. ὁρῶ γὰρ οὐδέ σοι τὸ σὸν φώνημ' ἰὸν
πρὸς καιρόν· ὡς οὖν μηδ' ἐγὼ ταὐτὸν πάθω

Schneidewin-Nauck analogiam duplicis καὶ in memoriam vocant laudantes

O. R. 165 εἴποτε καὶ προτέρας ἄτας
ὑπὲρ ὀρνυμένας πόλει ἠνύσατ' ἐκτοπίαν
φλόγα πήματος ἔλθετε καὶ νῦν.

dubito tamen num Hartungius bene scripserit l. l. p. 210 „So wie dieses (καὶ) kann auch δὲ (mit οὐ oder μὴ componirt) in beiden Gliedern zugelassen werden, um seiner Natur getreu, ein gegenseitiges Entsprechen auszudrücken". Recte Kühner l. l. § 537.2 „wenn οὐδέ — οὐδέ

---

[1]) cf. Hartung l. l. p. 211 „Du musst nicht gleich in der freudigen Hoffnung ermüden, denn der Cronide, in dessen Hand alles liegt, hat ja den Sterblichen auch Nichts beschieden, das frei von Schmerzen wäre."

auf einanderfolgen, so stehen sie nie wie οὔτε — οὔτε in gegenseitiger Beziehung zu einander". Non enim fieri potest, ut particula, cujus id proprium esse videtur, ut nova adjungat ad ea quae praemissa sunt, prospiciat ea quae sequuntur, vel praeparet. Itaque aut locorum Ph. 106 et Ph. 1055 modo tractatorum ratione in praemissis sententiis σταθεῖς' ἄκουσον (noli abscedere) et ἄφες μ' ἐς οἴκους (noli retinere) latet quo particulae comparatio pertineat, aut pleonastice addita sunt οὐδὲ νῦν δοκῶ et ὡς οὖν μηδ' ἐγὼ ταὐτὸν πάθω.

X.

Versibus

O. R. 1232 λείπει μὲν οὐδ' ἃ πρόσθεν ᾔδεμεν τὸ μὴ οὐ
βαρύστον' εἶναι· πρὸς δ' ἐκείνοισιν τί φῄς;

Tr. 280 ὕβριν γὰρ οὐ στέργουσιν οὐδὲ δαίμονες

Th. 1066 ὦ σπέρμ' Ἀχιλλέως, οὐδέ σου φωνῆς ἔτι
γενήσομαι προσφθεγκτὸς

e particula οὐδὲ eadem significatio elicienda est, quam elicuimus ex eorum locorum particula, quos initio praemissi capitis tractavimus (aúch nicht) quamquam ea non subsequitur sententiam negatam, e cujus comparatione graviorem vim negantem accipiat; nam aut latet id, quo comparatio pertinet in eis, quae nuntius locutus est (v. 1224 οἷα ἔργ' ἀκούσεσθ') aut sponte subintellexerunt auditores. Itaque illi versus, cum et eam particulae significationem praebeant, de qua modo disserui, et aequent tamen formam eorum locorum, quibus ut

El. 697 ὅταν δέ τις θεῶν
βλάπτῃ δύναιτ' ἂν οὐδ' ἂν ὁ σθένων φυγεῖν [1])

praemissam quandam sententiam negatam ne desiderare quidem solemus, aptum ex illis ad hujus generis locos transitum parant.

Primo comparanti Tr. 280 et El. 697 non solum in omissione praecedentis sententiae negatae, sed etiam in significatione particulae utriusque loci similitudo posita esse videbitur; nam illic „ne dei quidem" hic „ne fortis quidem" vertendum est. Attamen quaedam diversitas manet, quam ut aperiam, rem difficillimam, ad interpretationem germanicam confugere venia sit. Nam cum sermo latinus unam vocem „ne quidem" praebeat, qua solemus interpretari οὐδέ adverbiale, sermo germanicus distinctiores interpretationes praebet „auch nicht" et „nicht einmal", quibus, etsi saepe promiscue adhibentur, ea tamen ratio intercedit, ut ubicumque v. „nicht einmal"

---

[1]) Heimsoeth ὁ σθένων pr. trad. ἰσχύων.

recte ponitur, ibi v. „auch nicht" bene poni possit (El. 697) cum contra v. „nicht einmal" in vocis „auch nicht" locum ubique succedere nequaquam liceat (Tr. 280).

Quod vocum germanicarum discrimen ex qua cogitationum diversitate oriatur facile intelligitur. Nam cum utroque loco praeter sententiam explicatam: „dei non amant superbiam", „vir validus deos non fugit", alteram quandam sententiam subaudiamus „homines superbiam non amant", „invalidus homo deos non fugit", sententiae propositae cum sententia subaudita aliquam rationem intercedere necesse est; alia tamen ratio illo, alia hoc loco intercedit. Nam cum illic non id agatur, ut Dejanirae et de deorum et de hominum, sed ut de deorum odio in superbos persuadeatur, summa hujus sententiae in eo versatur, ut non validus solum homo deos non effugiat, sed ut omnes homines in deorum potestate sint. Itaque hoc loco subaudita sententia mente supplenda est, cui rei, cum obversetur cogitatio, invalidos tanto minus deis resistere valere, quanto inferiores sint fortibus, particula „nedum" inservit; efficitur igitur sententia: deorum potestatem ne validus quidem nedum invalidus effugere potest.

Contra priore loco sententia subaudita comparando addenda est ex analogia locorum § 2 tractatorum. Lichas enim, ut persuadeat Dejanirae Jovem superbis irasci, ad rem confugit, de qua non dubitasse Dejaniram censet monens, ut tantopere deos superbiam non amare credat quantopere homines superbiam odisse ipsa sciat. Itaque non ea cogitatio obversatur, deos tanto magis superbis irasci, quanto hominibus superiores sint, sed aequo utrosque modo audaciam odisse; efficitur igitur sententia: deos superbiae odium tenet non minus quam homines.

Docuisse mihi videor aliquid interesse inter οὐδὲ Trachinium et οὐδὲ Electrium et aperuisse, quid sit quod illic solam interpretationem „auch nicht", hic praeterea „nicht einmal" recte adhibeamus.

Iam quod de validis audierunt Athenienses, id de omnibus hominibus intellexerunt, sive, quoniam sententia negata est, quibus viros fortes resistere valere poeta negavit, eis neminem resistere valere subaudierunt. Quam notionem negativam (Nemo) ubi subintelligimus quotiescumque de personis sermo est, recte particulam voce „nicht einmal" transferemus, recte item, ubi notiones „Nihil" et „Numquam" subintelligimus, quotiescumque de rebus sive de temporibus agitur. subintellegas e. c.

El. 285 ἐγὼ δ' ὁρῶσα δύσμορος κατὰ στέγας
κλαίω τέτηκα, κἀπικωκύω πατρὸς
τὴν δυστάλαιναν δαῖτ' ἐπωνομασμένην
αὐτὴ πρὸς αὑτήν· οὐδὲ γὰρ κλαῦσαι πάρα
τοσόνδ' ὅσον μοι θυμὸς ἡδονὴν φέρει·

nihil mihi conceditur

El. 1287 νῦν δ' ἔχω σε· προυφανὴς δὲ
φιλτάταν ἔχων πρόσοψιν, ἃς ἐγώ
οὐδ' ἂν ἐν κακοῖς λαθοίμαν:

numquam obliviscar.

Hac ratione particulae significationem „nicht einmal" tribuerim

Ai. 561, 1242, 1345.
El. 285, 330, 359, 595, 697, 770, 1281, 1287, 1304.
O. R. 249, 281, 287, 1062, 1304.
Ant. 522, 563, 884, 1034, 1040.
Tr. 462, 592, 1072.
Ph. 536, 934, 948, 982, 999, 1198, 1239.
O. C. 272, 509, 799, 804, 925, 998, 1273, 1345, 1402, 1656, 1701.
frg. 234 b, 280, 470.3, 607.4, 611, 659.2, 661.4, 779.8.

Scriptum invenimus in dissertatione Frankiana § 9 „quam vim ne — quidem nicht einmal, selbst nicht, auch nicht unde acceperit, etsi obscurum est, tamen hoc certe elucet eam non posse ex ellipsi sententiae negativae explicari" Minus recte, si quid video; nam ea ipsa sententia, quam subaudimus, usum adverbialem particulae ex usu copulativo derivandum esse docet.

O. R. 32 θεοῖσι μὲν νῦν οὐκ ἰσούμενόν σ' ἐγώ
οὐδ' οἵδε παῖδες ἑζόμεσθ' ἐφέστιοι·

creberrimi usus copulativi exemplum praebet; notio οἵδε notioni ἐγώ ita adjungitur, ut in unum ambae coeant (ἑζόμεσθα).

Neque minus οὐδὲ copulativum occurrit

El. 911 κἀγὼ μὲν οὐκ ἔδρασα, τοῦτ' ἐπίσταμαι.
οὐδ' αὖ σύ

ubi ἐγὼ et σὺ idem valent quod ἡμεῖς. Attamen particulae quo breviore spatio dirimuntur quae conjungenda sunt, eo minorem, quo longiore eo majorem vim adjunctivam inesse apparet; quo fit ut versus Electrae adeo ad similitudinem eorum locorum accedat, quibus particulae usus adverbialis statui solet, ut si actorem post ἐπίσταμαι moram fecisse, mora interposita vocem intendisse putamus, eodem jure hujus versus particulae vim adverbialem tribuere liceat, quo eandem vim

O. R. 1378 οὐ δῆτα τοῖς γ' ἐμοῖσιν ὀφθαλμοῖς ποτε·
οὐδ' ἄστυ (cf. cap. IX)

statuimus.

Itaque sensim pedetemptimque ab οὐδέ copulativo ad οὐδέ adverbiale pervenimus quod omnium consensu e. c. eis locis occurrit, ubi ut

O. R. 116 Κρ. θεωρὸς, ὡς ἔφασκεν, ἐκδημῶν πάλιν
πρὸς οἶκον οὐκέθ' ἵκεθ' ὡς ἀπεστάλη.

O. οὐδ' ἄγγελός τις οὐδὲ συμπράκτωρ ὁδοῦ
κατεῖδεν ὅ, τι τις ἐκμαθὼν ἐχρήσατ' ἄν;

alteri personae ea sententia tributa est, quae voce οὐδέ infertur, alteri ea, ad quam οὐδέ respicit. Qui locus duplicem particulae vim inesse docet; nam adjungi verba Oedipodea eis, quae Creon modo locutus est, non erit, qui neget; ac ne id quidem quisquam negabit alio modo hoc alio v. 32 effici adjunctionem. Quae adjunctionis diversitas ita comparata est, ut id, quod adjunctionem efficit v. 32 quasi in medio prioris ἐγὼ (οὐχ ἕζομαι) et alterius enuntiationis οἵδε (οὐχ ἕζονται) officio suo fungens tantam vim arripiendi priori quantam appetendi alteri enuntiationi tribuat, cum idem v. 116 alteri sententiae omnem vim tribuens, quasi ex alterius sententiae finibus officio suo fungatur; quo fit, ut altera sententia tanto graviore vi priorem appetat, quanto minus ab ea arripiatur.

Quae vis gravior, sive ex una notione sive ex tota sententia profluit, aliquam comparationem animo obversari indicat, quam cum duae res opus sint, ubi comparatio instituitur, et ea quae comparatur et ea quacum illa comparatur, in oratione inter id, quod dicendum est et id quod dictum est inseri natura conveniens est (cf. cap. IX).

At ut comparare non licet nisi eas res, quibus aliqua necessitudo intercedit, ita notionibus vel sententiis aliquam necessitudinem intercedere necesse est, ubi comparatio instituitur.

Iam sunt quaedam notiones, quibus flagitata ista necessitudo intercedit, quia in unum coniunctae superiorem notionem efficiunt; veluti validiores et invalidiores homines summam hominum complectuntur, neque minus e. c. majores et minores; neque vero notioni validiorum cum minoribus, notioni majorum cum invalidioribus eadem necessitudo intercedit, ut si quis ea compararet, falsam ille comparationem institueret. Itaque cum indicata sit comparatio validorum hominum cum alio quodam hominum genere, sponte intelligitur, aliud illud genus nullum esse posse nisi invalidos. Quid igitur mirum, si ut superfluum omittitur?

Iam si cui sententiis

1. τοὺς θεοὺς φεύγειν οὐ δύνανται οἱ ἀσθενεῖς οὐδ' οἱ σθένοντες [1])
2. οἱ ἀσθενεῖς τοὺς θεοὺς φεύγειν οὐ δύνανται οὐδ' οἱ σθένοντες
3. Α. οἱ ἀσθενεῖς τ. θ. φ. οὐ δύνανται·
   B. οὐδ' οἱ σθένοντες
4. El. 697 ὅταν δέ τις θεῶν
   βλάπτῃ δύναιτ' ἂν οὐδ' ἂν ὁ σθένων φυγεῖν

---

[1]) legas potius οὐ δύναιτ' ἂν ὁ ἀσθενὴς οὐδ' ἂν ὁ σθένων, eandemque mutationem ad 2 et 3 transferas.

non climacis instar illustrari videtur, quomodo οὐδέ adverbiale ex οὐδέ copulativo fluxerit, eum ne frustra particulam ἄν versu 697 Electrae bis occurrentem interpretetur, monuerim.

XI.

Ad versum
O. C. 1429 A. ὁρᾷς τὰ τοῦδ’ οὖν ὡς ἐς ὀρθὸν ἐκφέρεις
μαντεύμαθ’ ὃς σφῷν θάνατον ἐξ ἀμφοῖν θροεῖ;
1426 Π. χρῄζει γάρ· ἡμῖν δ’οὐχὶ συγχωρητέα.
A. ὤμοι τάλαινα· τίς δὲ τολμήσει κλύων
τὰ τοῦδ’ ἕπεσθαι τἀνδρὸς, οἷ’ ἐθέσπισεν;
1429 Π. οὐδ’ ἀγγελοῦμεν φλαῦρ’ ἐπεὶ στρατηλάτου
χρηστοῦ τὰ κρείσσω μηδὲ τἀνδεᾶ λέγειν

Nauck annotat: „auch werde ich diese Nachricht nicht mitteilen, eine Fortsetzung von 1426“. At quomodo cohaerent sententiae ἡμῖν οὐχὶ συγχωρητέα et οὐκ ἀγγελοῦμεν φλαῦρ’? Ne minima quidem, quantum equidem video, necessitudo eis intercedit; una forma alterius alteram aequat, quatenus et huic et illi negatio inest. Itaque ne particulam quidem ad ea referre licet; immo res intellegi nequit nisi ex ipsis eis quae Antigona interrogaverat; nam interrogationem et responsionem debere inter se aptas esse nemo negabit. — Alter locus invenitur non dissimilis ut videtur v.

Ant. 731 Κρ. οἱ τηλικοίδε καὶ διδαξόμεσθα δὴ
φρονεῖν ὑπ’ ἀνδρὸς τηλικοῦδε τὴν φύσιν;
Αἱ. μηδὲν τὸ μὴ δίκαιον· εἰ δ’ἐγὼ νέος,
οὐ τὸν χρόνον χρὴ μᾶλλον ἢ τἄργα σκοπεῖν.
Κρ. ἔργον γάρ ἐστι τοὺς ἀκοσμοῦντας σέβειν;
Αἱ. οὐδ’ ἂν κελεύσαιμ’ εὐσεβεῖν εἰς τοὺς κακούς

nam interrogationes ita institutae sunt, ut et Antigona et Creon certam quandam sive directam responsionem exspectent. An frustra exspectaverunt, cum loco supra laudato Polynices non respondeat „nemo me relinquet“ Haemon nostro „minime“, sed ad alia quaedam uterque statim currere videatur?

Latet directa responsio in eis quae Polynices et Haemon enuntiant, atque ex ipsa particula οὐδέ elicienda est.

cf. O. R. 1377 ἀλλ’ ἡ τέκνων δῆτ’ ὄψις ἦν ἐφίμερος
βλαστοῦσ’ ὅπως ἔβλαστε προσλεύσσειν ἐμοί;
οὐ δῆτα τοῖς γ’ ἐμοῖσιν ὀφθαλμοῖς ποτε
οὐδ’ ἄστυ γ’ οὐδὲ πύργος .....

qui locus eandem fere condicionem exhibet ac loci, de quibus quaeritur, eo diversus, quod Oedipus, sibi ipsi interroganti num

desiderio liberorum teneatur, respondet „minime“ et pergit οὐδ᾽ ἄστυ..., hoc est particula οὐδὲ praemissam sententiam excipit eique alteram sententiam negativam annectit.[1]) At omittas v. 1377 num quid desideratur legenti

ἀλλ᾽ ἡ τέκνων δῆτ᾽ ὄψις ἦν ἐφίμερος
βλαστοῦσ᾽ ὅπως ἔβλαστε προσλεύσσειν ἐμοί;
οὐδ᾽ ἄστυ οὐδὲ πύργος.....?

Immo adeo illa neque sermoni graeco neque dictioni poetae repugnant, ut nihil scrupulum movere possit nisi ipsa huius versus languiditas et inanitas, quae suadere videtur ut eum Sophocle indignum iudicemus. Quo facto particulae οὐδὲ vis nullam subit mutationem, sed ita tantum res utroque loco differt, ut οὐδὲ illo enuntiatam, hoc cogitatam responsionem excipiat.

Iam ut redeam ad O. C. 1429 et Ant. 731, particula οὐδ᾽, quae utroque loco desiderat cui nova adjungat, eodem modo ad cogitatam responsionem referenda est. At vero vocis „ne — quidem“ hic nullus est usus, quoniam non eadem ratio intercedi eis quae dicunt Polynices et Haemon cum responsione ista cogitata, atque quae O. R. 1377 exstat, immo interpretandum „omnino non (überhaupt nicht)“.[2])

XII.

Leguntur in editione Nauckiana

Ai. 428 οὔτοι σ᾽ ἀπείργειν οὐδ᾽ ὅπως ἐῶ λέγειν ἔχω
Ai. 1233 κοὔτε στρατηγοὺς οὔτε ναυάρχους μολεῖν
ἡμᾶς Ἀχαίων οὐδέ σου διωμόσω
El. 1147 οὐδ᾽ οὐπαρήξων οὐδ᾽ ὁ κωλύσων παρῆν;

---

[1]) cf. cap. IX.

[2]) cf. Theocr. 10, 11

B. οὐδαμά τοι συνέβα τοι ἀγρυπνῆσαι δι᾽ ἔρωτα;
M. μηδέ γε συμβαίη.

referas μηδὲ ad cogitatam responsionem οὐ συνέβα.

Theocr. 4.3 B. ἦ πᾷ ψε κρύβδαν τὰ ποθέσπερα πάσας ἀμέλγεις;
K. ἀλλ᾽ ὁ γέρων ὑφίητι τὰ μόσχια κἠμὲ φυλάσσει

ἀλλά oppositum est cogitatae responsioni οὐκ ἀμέλγω αὐτὰς κρύβδαν, ἀλλ....

Non est emendatio quam Elmslejus proposuit Arist. Ach. 563

εἶτ᾽ εἰ δίκαια τοῦτον εἰπεῖν αὔτ᾽ ἐχρῆν;
ἀλλ᾽ οὐδὲ χαίρων ταῦτα τολμήσει λέγειν

οὐχί pro οὐδέ (receperunt lectionem Elmsl. A. Meinecke, Nauck ad Ph. 1299). Locorum enim Sophocleorum exemplo prior versus continet interrogationem quandam, quae ad certam responsionem „Minime“ spectat. Quam responsionem non expressam, at cogitatam οὐδέ excipit.

El. 1411 ἀλλ' οὐκ ἐκ σέθεν
ᾠκτείρεθ' οὗτος οὐδ' ὁ γεννήσας πατήρ

O. C. 1297 οὔτε νικήσας λόγῳ
οὔτ' εἰς ἔλεγχον χειρὸς οὐδ' ἔργον μολών

codex Laur. ubique οὔθ' sive οὔτε (El. 1147 pro altero οὐδ'). Ipsi loci conscripti causam suam agent. idem codex recte μήτε pro μηδέ editorum praebet

Ant. 267 καὶ θεοὺς ὁρκωμοτεῖν
τὸ μήτε δρᾶσαι μήτε τῳ ξυνειδέναι
τὸ πρᾶγμα βουλεύσαντι μήτ' εἰργασμένῳ

Ph. 771 ἢν δὲ τῷδε τῷ χρόνῳ
μόλωσ' ἐκεῖνοι, πρὸς θεῶν ἐφίεμαι
ἑκόντα μήτ' ἄκοντα μήτε τῳ τέχνῃ
κείνοις μεθεῖναι ταῦτα
(G. Hermann μήτ' ἄκοντα μηδ')

cf. ad hunc particularum οὔτε et μήτε usum ellipticum sive reflexivum Kühner l. l. § 536 e. G. Hermann op. III 143 sqq. Hartung l. l. I p. 196, 198. Francke l. l. § 20. adde locos Od. XI 483.[1]) hymn. i. Ven. 149. Theognidis 125. Pindari P. V. 54. Aesch. Choeph. 285. Arist. rhetor. III 7. Demosth. in Neaer. 41, p. 1359.7. Andoc. I 87. (Lycurg. 9.) Antiph. Her. 93.[1])

---

[1]) Od. XI 483 σεῖο δ' Ἀχιλλεῦ
οὔτις ἀνὴρ προπάροιθεν μακάρτερος οὔτ' ἄρ' ὀπίσσω

h. i. V. 149 οὔτις ἔπειτα θεῶν οὔτε θνητῶν ἀνθρώπων
ἐνθάδε με σχήσει

Theogn. 125 οὐ γὰρ ἂν εἰδείης ἀνδρὸς νόον οὔτε γυναικός

Pind. P. V 54 πόνων δ' οὔτις ἀπόκλαρός ἐστιν οὔτ' ἔσται

Aesch. Choeph. 285 καὶ τοῖς τοιούτοις οὔτε κρατῆρος μέρος
εἶναι μετασχεῖν, οὐ φιλοσπόνδου λιβὸς
βωμῶν τ' ἀπείργειν οὐχ ὡρωμένην πατρὸς
μῆνιν, δέχεσθαι δ' οὔτε συλλύειν τινὰ
συλλύειν Weil pr. συγκλύειν, alii συγκαλεῖν.

Arist. rhet. III 7 οὐ γὰρ ταὐτὰ οὔθ' ὡσαύτως ἂν ἀγροῖκος
ἂν καὶ πεπαιδευμένος εἴπειεν
cf. Kiessling ad Hor. a. p. v. 114
edit. Berol. οὐδ' cod. οὔθ

Dem. in Neaer. 41 p. 1359.7
οὐσία μὲν γὰρ οὐχ ὑπῆρχε Στεφάνῳ οὔτε Νεαίρᾳ

Andoc. I 87 ψήφισμα μὲν μηδὲν βουλῆς μήτε δήμου νόμου κυριώτερον εἶναι

Antiph. Her. 93 νῦν δὲ πιστεύων τῷ δικαίῳ, οὗ πλέονος οὐδέν ἐστιν ἄξιον ἀνδρὶ
συναγωνίζεσθαι μηδὲν αὑτῷ συνειδότι ἀνόσιον εἰργασμένῳ
μήτ' εἰς θεοὺς ἠσεβηκότι

ejusdem sermonis nostri usus duo exempla praebet Kühner. adde „Gott hat dir noch niemand einen eigenen Willen gegeben" (Brandes Progr. Lemgo 1859) idem usus

El. 574 οὐ γὰρ ἦν λύσις
ἄλλη στρατῷ πρὸς οἶκον οὐδ᾽ ἐς Ἴλιον

οὔτ᾽ pro tradito οὐδ᾽ corrigendum esse videtur. si mutato ordine Ἴλιον οὐδ᾽ ἐς οἶκον legere per metrum liceret non mutarem; Trojam enim Graeci petebant; itaque poeta sententiae de Graecis prohibitis ne Trojam appellerent facile adjungere potuit, eosdem ne Graeciam quidem repetere potuisse, at si priore loco legimus, Graecos domum redire vetitos esse, hoc fieri nequit nisi poetae animo Graecos Aulide cohibitos obversari putabimus eamque sententiam ita dissectam esse, ut eos neque Graeciam neque Asiam petere potuisse intellegamus.

---

cap. I Ai. 439.
El. 43, 433, 484, 500, 911, 922, 1249.
O. R. 32, 38. 414, 625, 899, 900, 1355, 1358, 1373, 1378.
Ant. 451, 453, 1021, 1026.
Tr. 146, 439, 501.
Ph. 281, 302, 417, 682, 693, 696, 905, 955.
O. C. 206, 451, 691, 696, 945, 1125, 1141, 1202, 1403, 1609.
frg. 197.2, 607.2, 608.2, 787.

cap. II Ai. 1102, 1251.
El. 434, 630, 639, 1015.
O. R. 116, 414, 870.
Ant. 1020.
Tr. 356, 357, 367, 462, 1016.
Ph. 1309.
O. C. 429, 502, 1029, 1663.

cap. III Ant. 240. O. C. 921.

cap. IV Ai. 1384.
El. 231, 629, 997, 1046, 1359.
O. R. 367, 398, 949, 885, 1039, 1290, 1434.
Ant. 251, 291, 492, 532. 1269.
Tr. 225, 474.
Ph. 2, 995, 1117.
O. C. 39, 996, 770, 1274.
frg. 603, 720.1.

---

occurrit in oratione brittannica et italica (cf. Kühner l. l. Brandes l. l.). Tres loci exstant, quibus ex particula οὐδὲ ipsa negatio ad sententiam praemissam reflectenda est.

Theocr. (?) epigr. VI 6 τί τοι πλέον, ἀνίκα τήνας
ὄστεον οὐδὲ τέφρα λείπεται οἰχομένας

Anth. pal. n. 172 Ἐλπίδος οὐδὲ τύχης ἔτι μοι μέλει

Isaei de Philoct. hered. (Reiske p. 147)
ἐκεῖ μὲν γάρ ἐστι, νόθῳ μηδὲ νόθῃ
εἶναι ἀγχιστείαν μήθ᾽ ἱερῶν μήθ᾽ ὁσίων.

cap. V	El. 132. O. R. 453.
cap. VI	Ai. 223, 1307.
	El. 1197.
	O. R. 170, 635, 731, 871.
	Ant. 261, 596, 598.
	Ph. 167, 856, 929.
	O. C 663, 685, 1608, 1707.
	frg. 147.2.
cap. VII	Ai. 628, 676.
	El. 1423.
	O. R. 367, 868, 915, 1277, 1289, 1312.
	Ant. 1341.
	Tr. 216, 276, 1083.
	Ph. 207, 756.
	O. C. 124, 1622, 1652, 1653, 1710.
cap. VIII	El. 186, 373.
	Tr. 195.
	O. C. 1110.
cap. IX	Ai. 83, 877, 1118.
	El. 365, 913, 1304.
	O. R. 116, 296, 324, 432, 1378, 1232.
	Tr. 116, 280, 318, 340, 341, 455, 1128, 726.
	Ph. 32, 106, 251, 1055, 1066.
	O. C. 47, 590, 591.
	frg. 663,2.
cap. X	Ai. 561, 1242, 1345.
	El. 285, 330, 359, 595, 697, 770, 1281, 1287, 1304.
	O. R. 249, 281, 287, 1062, 1304.
	Ant. 522, 563, 884, 1034, 1040.
	Tr. 462, 592, 1072.
	Ph. 536, 934, 948, 982, 999, 1198, 1239.
	O. C. 272, 509, 799, 804, 925, 998, 1273, 1345, 1402, 1656, 1701.
	frg. 234 b, 280, 470.3, 607.4, 611, 659.2, 661,4, 779.8.
cap. XI	Ant. 731. O. C. 1429.
cap. XII	Ai. 428, 1233.
	El. 574, 1197, 1411.
	O. C. 1297.

non recepta sunt

	Ai. 1200, 1268, 1281.
	El. 1005, 1053, 1284, 1347.
	Tr. 89.
	Ph. 1252.

Tabula I.

Ai.	439	ἐγὼ δ' ὁ κείνου παῖς, τὸν αὐτὸν εἰς τόπον Τροίας ἐπελθὼν οὐκ ἐλάσσονι σθένει οὐδ' ἔργα μείω χειρὸς ἀρκέσας ἐμῆς, ἄτιμος Ἀργείοισιν ὧδ' ἀπόλλυμαι
El.	43	οὐ γάρ σε μὴ γήρᾳ τε καὶ χρόνῳ μακρῷ γνῶσ' οὐδ' ὑποπτεύσουσιν ὧδ' ἠνθισμένον
	433	οὐ γάρ σοι θέμις οὐδ' ὅσιον ἐχθρᾶς ἱστάναι κτερίσματα
	484	οὐ γάρ ποτ' ἀμναστεῖ σ' ὁ φύσας Ἑλλάνων ἄναξ οὐδ' ἁ παλαιὰ χαλκόπλακτος ἀμφάκης γένυς
	500	ἤτοι μαντεῖαι βροτῶν οὐκ εἰσὶν ἐν δεινοῖς ὀνείροις οὐδ' ἐν θεσφάτοις
	911	κἀγὼ μὲν οὐκ ἔδρασα, τοῦτ' ἐπίσταμαι οὐδ' αὖ σύ
	922	οὐκ οἶσθ' ὅποι γῆς οὐδ' ὅποι γνώμης φέρῃ
	1249	ἀνέφελον ἐνέβαλες οὔ ποτε καταλύσιμον οὐδέ ποτε λησόμενον ἁμέτερον οἷον ἔφυ κακόν
O. R.	32	θεοῖσι μὲν νῦν οὐκ ἰσούμενόν σ' ἐγώ οὐδ' οἵδε παῖδες ἑζόμεσθ' ἐφέστιοι
	38	καὶ ταῦθ' ὑφ' ἡμῶν οὐδὲν ἐξειδὼς πλέον οὐδ' ἐκδιδαχθείς
	414	οὐδ' ἔνθα ναίεις οὐδ' ὅτων οἰκεῖς μέτα
	625	ὡς οὐχ ὑπείξων οὐδὲ πιστεύσων λέγεις;
	899	οὐκέτι τὸν ἄθικτον εἶμι γᾶς ἐπ' ὀμφαλὸν σέβων
	900	οὐδ' ἐς τὸν Ἀβαῖσι ναόν οὐδὲ τὰν Ὀλυμπίαν
	1355	οὐκ ἦ φίλοισιν οὐδ' ἐμοὶ τόσον ἄχος
	1358	οὐκ οὖν πατρὸς γ' ἂν φονεὺς ἦλθον οὐδὲ νύμφιος βροτοῖς ἐκλήθην ὧν ἔφυν ἄπο
	1373	ἐγὼ γὰρ οὐκ οἶδ' ὄμμασιν ποίοις βλέπων πατέρα ποτ' ἂν προσεῖδον εἰς Ἅιδου μολών οὐδ' αὖ τάλαιναν μητέρ'
	1378	οὐδ' ἄστυ οὐδὲ πύργος οὐδὲ δαιμόνων ἀγάλμαθ'

Ant. 451 οὐ γάρ τί μοι Ζεὺς ἦν ὁ κηρύξας τάδε
οὐδ' ἡ ξύνοικος τῶν κάτω θεῶν Δίκη
τοιούσδ' ἐν ἀνθρώποισιν ὥρισεν νόμους
453 οὐδέ σθένειν τοσοῦτον ᾠόμην τὰ σὰ
κηρύγμαθ', ὥστ' . . .
1021 κᾆτ' οὐ δέχονται θυστάδας λιτὰς ἔτι
θεοὶ παρ' ἡμῶν οὐδὲ μηρίων φλόγα
οὐδ' ὄρνις εὐσήμους ἀπορροιβδεῖ βοάς
1026 ἐπεὶ δ' ἁμάρτῃ κεῖνος οὐκέτ' ἐστ' ἀνὴρ
ἄβουλος οὐδ' ἄνολβος
Tr. 146 καί νιν οὐ θάλπος θεοῦ
οὐδ' ὄμβρος οὐδὲ πνευμάτων οὐδὲν κλονεῖ
439 οὐ γὰρ γυναικὶ τοὺς λόγους ἐρεῖς κακῇ
οὐδ' ἥτις οὐ κάτοιδε τἀνθρώπων
501 καὶ ὅπως Κρονίδαν ἀπάτασεν οὐ λέγω
οὐδὲ τὸν ἔννυχον Ἅιδαν
Ph. 281 οὐχ ὅστις ἀρκέσειεν οὐδ' ὅστις νόσου
συλλάβοιτο
302 οὐ γάρ τις ὅρμος ἐστὶν οὐδ' ὅποι πλέων
ἐξεμπολήσει κέρδος
417 ἀλλ' οὐχ ὁ Τυδέως γόνος
οὐδ' οὑμπολητὸς Σισύφου Λαερτίῳ
οὐ μὴ θάνωσι
682 ἄλλον οὔ τιν' ἔγωγ' οἶδα κλύων οὐδ' ἐσιδὼν
693 οὐκ ἔχων βάσιν οὐδέ τιν' ἐγχώρων κακογείτονα
παρ' ᾧ στόνον . . . . ἀποκλαύσειεν
696 οὐδ' ὃς θερμοτάταν αἱμάδα . . . ἠπίοισι
φύλλοις κατευνάσειεν
905 ἀλλ' οὐδὲν ἔξω τοῦ φυτεύσαντος σύ γε
δρᾷς οὐδὲ φωνεῖς
955 οὐ πτηνὸν ὄρνιν οὐδὲ θῆρ' ὀρειβάτην
O. C. 206 οὐ γὰρ δὴ τό γε
σῶμ' οὐδὲ τἄργα τἄμ'
451 ἀλλ' οὔ τί μὴ τύχωσι τοῦδε συμμάχου
οὐδέ σφιν ἀρχῆς τῆσδε Καδμείας ποτὲ
ὄνησις ἥξει
691 οὐδὲ Μουσᾶν χοροί νιν ἀπεστύγησαν
οὐδ' ἁ χρυσάνιος Ἀφροδίτα
696 ἔστιν δ' οἷον ἐγὼ γᾶς Ἀσίας οὐκ ἐπακούω
οὐδ' ἐν τᾷ μεγάλᾳ Δωρίδι
945 ᾔδη δ' ὁθούνεκ' ἄνδρα καὶ πατροκτόνον
κἄναγνον οὐ δεξοίατ', οὐδ' ὅτῳ γάμοι
ξυνόντες ηὑρέθησαν ἀνόσιοι

O. C. 1125 οὐκ ἔγωγέ σε
οὐδ' οὖν ἐάσω

1141 οὔτ' εἴ τι μῆκος τῶν λόγων ἔθου πλέον
τέκνοισι τερφθεὶς τοῖσδε, θαυμάσας ἔχω
οὐδ' εἰ πρὸ τοὐμοῦ προύλαβες τὰ τῶνδ' ἔπη

1202 λιπαρεῖν γὰρ οὐ καλὸν
δίκαια προσχρῄζουσιν, οὐδ' αὐτὸν μὲν εὖ
πάσχειν, παθόντα δ' οὐκ ἐπίστασθαι τίνειν

1403 τοιοῦτον οἷον οὐδὲ φωνῆσαί τινι
ἔξεσθ' ἑταίρων οὐδ' ἀποστρέψαι πάλιν

1609 οὐδ' ἀνίεσαν
στέρνων ἀραγμοὺς οὐδὲ παμμήκεις γόους

frg. 197.2 κάκιον ἀλλ' οὐκ ἔστιν οὐδ' ἔσται ποτὲ
γυναικός

607.2 Ἔρως γὰρ ἄνδρας οὐ μόνους ἐπέρχεται
οὐδ' αὖ γυναῖκας

608.2 οὕτω γυναικὸς οὐδὲν ἂν μεῖζον κακὸν
κακῆς ἀνὴρ κτήσαιτ' ἄν, οὐδὲ σώφρονος
κρεῖσσον

787 οὐ σκέπαρνος οὐδὲ πρίονος πληγαί

Tabula II.

Ai. 1384 τούτῳ γὰρ ὢν ἔχθιστος Ἀργείων ἀνὴρ
μόνος παρέστης χερσὶν οὐδ' ἔτλης παρὼν
θανόντι τῷδε ζῶν ἐφυβρίσαι μέγα

El. 231 τάδε γὰρ ἄλυτα κεκλήσεται
οὐδέ ποτ' ἐκ καμάτων ἀποπαύσομαι
ἀνάριθμος ὧδε θρήνων

629 ὁρᾷς; πρὸς ὀργὴν ἐκφέρῃ μεθεῖσά μοι
λέγειν ἃ χρῄζοιμ' οὐδ' ἐπίστασαι κλύειν

929 κατ' οἶκον, ἡδὺς οὐδὲ μητρὶ δυσμενής

997 γυνὴ μὲν οὐδ' ἀνὴρ ἔφυς

1046 καὶ τοῦτ' ἀληθὲς οὐδὲ βουλεύσῃ πάλιν;

1359 πῶς οὕτω πάλαι
ξυνών μ' ἔληθες οὐδ' ἔφαινες;

O. R. 367 λεληθέναι σε φημὶ σὺν τοῖς φιλτάτοις
αἴσχισθ' ὁμιλοῦντ' οὐδ' ὁρᾶν ἵν' εἶ κακοῦ

398 γνώμῃ κυρήσας οὐδ' ἀπ' οἰωνῶν μαθὼν

949 πρὸς τῆς τύχης ὄλωλεν οὐδὲ τοῦδ' ὕπο

O. R. 1039	ἦ γὰρ παρ' ἄλλον μ' ἔλαβες οὐδ' αὐτὸς τυχών;
1290	ὡς ἐκ χθονὸς ῥίψων ἑαυτὸν οὐδ' ἔτι
	μενῶν δόμοις ἀραῖος, ὡς ἠράσατο
1434	πρὸς σοῦ γὰρ οὐδ' ἐμοῦ φράσω
Ant. 291	ἀλλὰ ταῦτα καὶ πάλαι πόλεως
	ἄνδρες μόλις φέροντες ἐρρόθουν ἐμοὶ
	κρυφῇ κάρα σείοντες, οὐδ' ὑπὸ ζυγῷ
	νῶτον δικαίως εἶχον, εὐλόφως φέρειν
492	ἔσω γὰρ εἶδον ἀρτίως
	λυσσῶσαν αὐτὴν οὐδ' ἐπήβολον φρενῶν
532	σὺ δ' ἡ κατ' οἴκους ὡς ἔχιδν' ὑφειμένη
	λήθουσα μ' ἐξέπινες οὐδ' ἐμάνθανον
	τρέφων δύ' ἄτα κἀπαναστάσεις θρόνων
1269	ἔθανες ἀπελύθης
	ἐμαῖς οὐδὲ σαῖσι δυσβουλίαις
Tr. 225	ὁρῶ, φίλαι γυναῖκες, οὐδέ μ' ὄμματος,
	φρουρὰν παρῆλθε τόνδε μὴ οὐ λεύσσειν στόλον
474	πᾶν σοι φράσω τἀληθὲς οὐδὲ κρύψομαι
Ph. 995	ἡμᾶς μὲν ὡς δούλους σαφῶς
	πατὴρ ἄρ' ἐξέφυσεν οὐδ' ἐλευθέρους
1117	πότμος πότμος σε δαιμόνων τάδ'
	οὐδέ σέ γε δόλος ἔσχ' ὑπὸ
	χειρὸς ἐμᾶς
O. C. 996	δοκῶ μὲν, εἴπερ ζῆν φιλεῖς, τὸν αἴτιον
	τίνοι' ἂν οὐδὲ τοὔνδικον περιβλέποις
770	τότ' ἐξεώθεις κἀξέβαλες οὐδέ σοι
	τὸ συγγενὲς τοῦτ' οὐδαμῶς τότ' ἦν φίλον
frg. 603	ἔζης ἄρ' οὐδὲ γῆς ἔνερθ' ᾤχου θανών
720.1	τυφλὸς γὰρ, ὦ γυναῖκες, οὐδ' ὁρῶν Ἄρης

Tabula III.

Ai. 561	οὔτοι σ' Ἀχαίων, οἶδα, μή τις ὑβρίσῃ
	στυγναῖσι λωβαῖς, οὐδὲ χωρὶς ὄντ' ἐμοῦ
1242	κοὐκ ἀρκέσει ποθ' ὑμῖν οὐδ' ἡσσημένοις
	εἴκειν ἃ τοῖς πολλοῖσιν ἤρεσκεν κριταῖς
1345	ἄνδρα δ' οὐ δίκαιον εἰ θάνοι,
	βλάπτειν τὸν ἐσθλὸν, οὐδ' ἐὰν μισῶν κυρῇς

El. 285 οὐδὲ γὰρ κλαῦσαι πάρα
330 κοὐδ᾽ ἐν χρόνῳ διδαχθῆναι θέλεις
359 ἐγὼ μὲν οὖν οὐκ ἄν ποτ᾽ οὐδ᾽ εἴ μοι τὰ σὰ
μέλλοι τις οἴσειν δῶρ᾽
595 ἀλλ᾽ οὐ γὰρ οὐδὲ νουθετεῖν ἔξεστί σε
697 ὅταν δέ τις θεῶν
βλάπτῃ, δύναιτ᾽ ἂν οὐδ᾽ ἂν ὁ σθένων φυγεῖν
770 δεινὸν τό τίκτειν ἐστίν· οὐδὲ γὰρ κακῶς
πάσχοντι μῖσος ὧν τέκῃ προσγίγνεται
1281 ἔκλυον ἂν ἐγὼ οὐδ᾽ ἄν ἤλπισ᾽ αὐδάν
1287 ἇς ἐγὼ οὐδ᾽ ἂν ἐν κακοῖς λαθοίμαν
1304 κοὐδ᾽ ἄν σε λυπήσασα δεξαίμην βραχύ
αὐτὴ μέγ᾽ εὑρεῖν κέρδος

O. R. 249 οὐδ᾽ εἰ γὰρ ἦν τὸ πρᾶγμα μὴ θεήλατον
281 ἀλλ᾽ ἀναγκάσαι θεοὺς
ἂν μὴ θέλωσιν οὐδ᾽ ἂν εἷς δύναιτ᾽ ἀνήρ
287 ἀλλ᾽ οὐκ ἐν ἀργοῖς οὐδὲ τοῦτ᾽ ἐπραξάμην
1062 σὺ μὲν γὰρ οὐδ᾽ ἐὰν τρίτης ἐγώ
μητρὸς φανῶ τρίδουλος, ἐκφανεῖ κακή
1304 ἀλλ᾽ οὐδ᾽ ἐσιδεῖν δύναμαί σε θέλων

Ant. 522 οὔτοι ποθ᾽ οὐχθρὸς οὐδ᾽ ὅταν θάνῃ, φίλος
563 οὔτοι ποτ᾽ ὦναξ, οὐδ᾽ ὃς ἂν βλάστῃ μένει
νοῦς τοῖς κακῶς πράσσουσιν
884 ἆρ᾽ ἴστ᾽ ἀοιδὰς καὶ γόους πρὸ τοῦ θανεῖν
ὡς οὐδ᾽ ἄν εἷς παύσαιτ᾽ ἄν
1034 ὦ πρέσβυ, πάντες ὥστε τοξόται σκοποῦ
τοξεύετ᾽ ἀνδρὸς τοῦδε, κοὐδὲ μαντικῆς
ἄπρακτος ὑμῖν εἰμι

Tr. 462 κοὔπω τις αὐτῶν ἐκ γ᾽ ἐμοῦ λόγον κακόν
ἠνέγκατ᾽ οὐδ᾽ ὄνειδος· ἥδε τ᾽ οὐδ᾽ ἂν εἰ
κάρτ᾽ ἐντακείη τῷ φιλεῖν
592 ἀλλ᾽ εἰδέναι χρὴ δρῶσαν, ὡς οὐδ᾽ εἰ δοκεῖς
ἔχειν, ἔχοις ἂν γνῶμα, μὴ πειρωμένη
1072 καὶ τόδ᾽ οὐδ᾽ ἂν εἷς ποτε
τόνδ᾽ ἄνδρα φαίη πρόσθ᾽ ἰδεῖν δεδρακότα

Ph. 536 οἶμαι γὰρ οὐδ᾽ ἂν ὄμμασι μόνην θέαν
ἄλλον λαβόντα πλὴν ἐμοῦ τλῆναι τάδε
934 ἀλλ᾽ οὐδὲ προσφωνεῖ μ᾽ ἔτι
948 οὐ γὰρ ἂν σθένοντά γε
εἷλέν μ᾽· ἐπεὶ οὐδ᾽ ἂν ὧδ᾽ ἔχοντ᾽ εἰ μὴ δόλῳ
982 τοῦτο μέν
οὐδ᾽ ἢν θέλῃ δράσει ποτ᾽

Ph. 999 οὐδέποτε· οὐδ' ἣν χρῇ με πᾶν παθεῖν κακὸν
1198 οὐδέποτ' .. οὐδ' εἰ πυρφόρος ἀστεροπητής
βροντᾶς αὐγαῖς μ' εἶσι φλογίζων
1239 ἀρχὴν κλύειν ἄν οὐδ' ἅπαξ ἐβουλόμην
O. C. 272 ὅστις παθὼν μὲν ἀντέδρων, ὥστ' εἰ φρονῶν
ἔπρασσον, οὐδ' ἄν ὧδ' ἐγιγνόμην κακός
509 τοῖς τεκοῦσι γὰρ
οὐδ' εἰ πονεῖ τις δεῖ πόνου μνήμην ἔχειν
799 οὐ γὰρ ἂν κακῶς
οὐδ' ὧδ' ἔχοντες ζῶμεν εἰ τερποίμεθα
804 ὦ δύσμορ' οὐδὲ τῷ χρόνῳ φύσας φανεῖ
φρένας ποτ'
925 οὐδ' εἰ τὰ πάντων εἶχον ἐνδικώτατα
998 οἷς ἐγὼ οὐδὲ τὴν πατρός
ψυχὴν ἂν οἶμαι ζῶσαν ἀντειπεῖν ἔχειν
1273 οὐδ' ἀνταμείβει μ' οὐδέν
1345 ἄνευ σοῦ δ' οὐδὲ σωθῆναι σθένω
1402 τοιοῦτον οἷον οὐδὲ φωνῆσαί τινι
ἔξεσθ' ἑταίρων
1656 μόρῳ δ' ὁποίῳ κεῖνος ὤλετ' οὐδ' ἂν εἷς
θνητῶν φράσειε πλὴν τὸ Θησέως κάρα
1701 οὐδὲ γέρων ἀφίλητος ἐμοί.
frg. 234 b πρὸς τὴν ἀνάγκην οὐδ' Ἄρης ἀνθίσταται
280 τὸν Ἅιδαν γὰρ οὐδὲ γῆρας οἶδε φιλεῖν
470.3 ἐπεὶ οὐδ' ὁ κρείσσων Ζεύς
607.4 καὶ τόνδ' ἀπείργειν οὐδ' ὁ παγκρατὴς σθένει
Ζεύς
611 αἴσχη μὲν, ὦ γυναῖκες, οὐδ' ἂν εἷς φύγοι
βροτῶν πόθ'
779.8 τὰ χρηστὰ δ' οὐδ' ἣν τὸν διδάσκαλον λάβῃ
ἐμνημόνευσεν ἀλλὰ κέκτηται μόλις.